

SLOVENSKI NAROD.

Izjava vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike. — Inserati: do 30 petič 2 D, do 100 vrst 42 D 50 p, večji inserati petič vrsta 4 D; notice, poslano, izjave, reklame, preklic beseda 2 D. — Popust po dogovoru. — Inseratni davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja letno v Jugoslaviji 240 D, za inozemstvo 360 D.

Upravišтво: Knafljeva ulica št. 5, pritišće. — Telefon št. 304.

Uredništvo: Knafljeva ulica št. 5, I. nadstropje. — Telefon št. 34.

Poštnina plačana v gotovini.

Zanemarijene nacionalne dolžnosti.

Ob obletnici koroškega plebiscita se spominjamo najbolj sramotnih in nesrečnih dni povojnega življenja in bivanja v svobodni državi. Saj smo tedaj imeli usodo koroškega naroda v svojih rokah, pripravljali smo plebiscit in ga iz malomarnosti in lahkomišelnosti škandalozno izgubili. Škoda, ki je radi tega nastala tako naši državi, ugledu Jugoslavije, kakor nam Slovencem, se ne da preceniti. Izgubili smo kraje, o katerih pravimo, da so zibeljka slovenskega rodu, izgubili smo prekrasne planinske pokrajine, izgubili koroški narod, njegovo slovensko pesem, naš največji nacionalni simbol — gosposvetki prestol! Izgubili smo pravo bitko z vsemi nacionalnimi in teritorialnimi posledicami. Mnogo smo pisali o krivdi, o malomarnosti in brezvestnosti. Kriva pa je bila vsa slovenska javnost, vsi smo bili krivi brez izjeme, ker nismo razumeli položaja in sposobnosti zamenjavalci z domišljavostjo. Ukanila nas je boljše in spretnejše organizirana propaganda.

Na take misli prihajamo, ko preživimo obletnico koroškega plebiscita. K tem mislim pa se pridružujejo še nove misli novih zanemarijenih dolžnosti, nove malomarnosti, nove nacionalne ravnodušnosti in brezvestnosti. Te misli se tičejo našega dosedanjega razmerja do naroda, ki smo ga izgubili s koroškim plebiscitom. Vse kaže, da zanemarjamo svojo koroško manjšino, da se zanjo ne brigamo, da zanjo ne posredujemo, da je ne podpiramo in da zlasti ne storimo ničesar, kar bi moglo podpreti njeno nacionalno pripadnost k jugoslovenskemu narodu, k našim nacionalnim in kulturnim idealom, skratka, da prepuščamo toku časa njegovo narodno usodo. In vendar imamo danes sredstva, s katerimi bi mogli to njegovo narodno usodo dobro zaščititi ter onemogočiti njegovo nacionalno propast. Baš na propast pa deluje nemška država in nemško prebivalstvo, ki si je osvojilo koroško zemljo in naše koroško ljudstvo. Zatorej se vprašujemo, ali smo po koroškem plebiscitu storili svojo dolžnost in ali smo to nemško nakano preprečevali?

Odkrito priznamo, da te dolžnosti nismo izpolnili. Nismo je izpolnili niti manjšinsko nacionalno, niti strankarsko, niti politično v Beogradu, kjer bi lahko zastavili vse svoje moči, da naša diplomacija opozori sosednjo republiko na njene mednarodne dolžnosti napram slovenski manjšini na Koroškem! V Sloveniji prav malo govorimo o svojih koroških bratih, premalo skrbimo za naše narodnoobrambne organizacije, preslabi so stiki z zarobljenimi brati, malenkostna naša nacionalnokulturna pomoč. Z avstrijske republike pa vzdržujemo najtesnejše gospodarske in politične stike. Beograd se zadovoljuje z obilnimi frazami dunajskih diplomatov, mesto da zahteva odločne sankcije in točne odgovore glede našega koroškega življa in njegovega, po mednarodnih pogodbah zagotovljenega nacionalnega življenja. Pravkar sklepamo z avstrijsko republiko trgovinsko pogodbo, naši delegati so že na Dunaju. Zakaj ne postavimo pred vsako gospodarsko koncesijo avstrijski republiki vprašanje naših koroških bratov in zakaj ne predložimo ves tisti obtežilni material, ki priča o kulturnem nasilju, kateremu so dnevno izpostavljeni naši koroški sorojaki onstran meja, samo ker hočejo ohraniti zvezo s svojo nacionalno preteklostjo, z materinskim jezikom, s slovensko kulturo?

Obletnica koroškega plebiscita nas torej po pravici spominja na zanemarijene nacionalne dolžnosti. Te dolžnosti se tičejo nacionalnega manjšinskega čustvovanja celokupne naše javnosti in vseh naših političnih krogov, kakor beogradske centre, ki tudi ne ve, kaj je njena dolžnost napram Koroškem. Odločno zahtevamo, da se celokupno naše manjšinsko vprašanje postavi enkrat širokopotezno na dnevni red in da se čimprej pristopi k ujedinenju vseh naših narodnoobrambnih organi-

Še zadnji eksperiment.

Ljuba Davidović prejel od kralja mandat za sestavo širše koncentracijske vlade. — Mandat konča v dveh dneh. — Pogajanja z radikali in HRSS.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv.) Za razvoj notranjepolitičnih dogodkov po demisiji vojnega ministra zanimajoče se občinstvo, celo širši sloji prebivalstva, je snoči stalo vse do 22. pred ministrskim predstvom, nestrno pričakujoč najnovejših poročil o položaju vlade. V vseh beogradskih slojih je nastopila intenzivna napetost za naše politično življenje. V ospredju je vprašanje: Ali paše sedanja vlada Ljube Davidovića ali se izvrše spremembe v vladi?

Res, večeraj popoldne je bil položaj vlade, — sodeč po situacijskih kratkih poročilih — zelo kritičen. Pristaši vlade so bili vznemirjeni ter so mrzlično pričakovali nadaljnega razvoja dogodkov, ki naj bi pospešili padec vlade. Pri objektivnem razmotrivanju vseh onih elementov, ki so večeraj oživljali politično življenje, dobimo prilično tole sliko:

Izbruh vladine krize se je na težaven in umeten način zadržal. Z velikimi napori se je ministrskemu predsedniku Ljubi Davidoviću posrečilo, da je na dvoru uspel s predlogom, da se prično nova pogajanja o rekonstrukciji vlade na popolnoma drugih premisah.

Ministrski predsednik Ljuba Davidović je po snočni avdienci dobil od krone mandat za sestavo širše koncentracijske vlade. V njo naj bi bili pozvani zastopniki večjih skupin, ki se v bistvu zlagajo z glavnimi smernicami sedanje politike, kar znači, da ima Ljuba Davidović danes pričetni pogajanja ne samo z zastopnikom HRSS, marveč tudi z radikali. Vladin tisk skuša prikriti pravo vsebino kraljevega mandata in naglašja, da so pozvani samo zastopniki HRSS k današnjim pogajanjem. Odločilni moment v večerajšnjih dogodkih je toraj, da ima ministrski predsednik nalogo, izvesti pogajanja o širši koncentracijski vladi.

Nekateri politični krogi komentirajo ta mandat tako, da je bil Ljubi Davidović podeljen samo iz gotovih obzirov, da bi se mu moglo potem na najvišjem mestu pojasniti, da ne more živjeti še nadalje popolnega zaupanja, ker ni mogel izvesti imperativne zahteve krone glede sporazuma in da najvišji drugi ustavni faktor ne more več odobravati mešetarenja, pomenovanja in cincanja. Ti krogi tudi zatrjujejo, da bo moral ministrski predsednik na izrečno željo krone pričetni po-

gajanja z radikali. Trde celo, da je sam kralj uvidel nevdržljivost sedanjega položaja vlade in je skušal na gori omejen način izboljšati položaj z drugačno vladno kombinacijo.

Zanimive so nekatere podrobnosti, ki jih približujejo današnji vladni in opozicijski listi o avdiencah Ljube Davidovića.

Na dopoldanski avdienci je Nj. Vel. kralj pokazal ministrskemu predsedniku originalna poročila vojaških vodilnih oseb o destruktivni propagandi Radićevih agentov med našo vojsko, poročila, ki niso bila še znana ministrskemu predsedniku, čeprav so bila tudi njemu kot šefu vlade nekatera predložena. Ministrski predsednik je k tem poročilom pripomnil, da so ona poročila, v kolikor on vsebino pozna, zelo pretirana, uvedel bo kljub temu preiskavo, če v resnici obstoji tako nevarna propaganda med vojsko ter bo krivce po zakonu kaznoval.

Ministrski predsednik je kralja vprašal, če se strinja z utemeljitvijo generala Hadžića, ki jo je podal k svoji demisiji. Kralj mu je kratko in odločno odgovoril: »Popolnoma se strinjam!«

Današnja »Politika« približuje zelo izčrpne informacije o položaju sedanje vlade. Po njenih informacijah je Nj. Vel. kralj izrazil ministrskemu predsedniku željo, da se naj politika sporazuma nadaljuje, toda predvsem tako, da se očuva vojska in enotnost države pred razsulom. Na kraljevo vprašanje, na kak način namerava vlada ta dva pogoja izpolniti, je ministrski predsednik predlagal, da se zamenja vojni minister in spopolni prazni ministrski sedež z zastopniki HRSS, ker za politiko sporazuma je nujno potrebno, da radićevci vstopijo v vlado in bo šele tedaj mogoče pričakovati, da se interesi HRSS povsem prilagode državnim interesom. Kralj je nato ministrskemu predsedniku odgovoril, da hoče o tem predlogu razmišljati.

Na snočni avdienci je nato kralj izrazil Davidoviću željo, da se v teku enega ali dveh dni reši vprašanje dopolnitve kabineta, toda na bazi široke koncentracije.

Danes dopolne se bodo gotovo pojavili prvi obrisi misije, ki jo je prejel Ljuba Davidović od kralja. Že dopolne se prično pogajanja za zastopnikom HRSS dr. Mačkoma, ki je danes jutraj z zagrebškim brzovlakom prišel v Beograd.

Kapitulacija HRSS.

Odstop vojnega ministra razčistil situacijo. — HRSS pristala na vse zahteve. — Žalosten konec projektirane seljaške republike. Rekonstruirana vlada se predstavi narodni skupščini jutri.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv. Ob 12.) V vseh političnih krogih, v predstvom vlade in klubih narodne skupščine je bilo dopolne neobičajno živahno vrvenje, razpravljanje in mešetarenje. Povsod so bile politične konference, na katerih so vladni krogi razmotrivali aktualne politične dogodke po demisiji vojnega ministra. Živahni razgovori so bili tudi med poslanci, ki so že v velikem številu prispeli v Beograd, ker se vrši jutri izredna plenarna skupščinska seja.

Z zagrebškim brzovlakom je danes ob 8. jutraj prispelo v Beograd več radićevskih poslancev s podpredsednikom HRSS dr. Vl. Mačkom na čelu. Zadnji je takoj po okrepčilu odšel v predstvom vlade, kjer je bil sestanek nekaterih voditeljev vladnih skupin brez klerikalcev. Sestanku so prisostvovali Ljuba Davidović,

dr. Voja Marinković, dr. Vl. Maček in dr. Spaho. Na tem sestanku so blokaški politiki podrobno razpravljali o formalnostih in načinu, kako se naj odstranijo vsa ona nasprotja, ki ovirajo vstop HRSS v vlado. Ljuba Davidović je v daljšem poročilu pojasnil sedanji položaj vlade po demisiji vojnega ministra, obenem pa naglašal nujno potrebo, da vstopi HRSS v vlado pod pogoji, ki jih je stavila vlada. Z ozirom na rešitev tega vprašanja bo potrebna rekonstrukcija sedanjega kabineta.

Sestanek je trajal nad eno uro. V glavnem je bil dosežen od vlade zaželeni sporazum. Po izjavi ministra dr. Spaha je posl. dr. Vl. Maček v imenu Stjepana Radića in HRSS izjavil, da so radićevci pripravljeni sodelovati v vladi pod vsemi pogoji, ki jih je stavila vlada HRSS. Med glavnimi pogoji so te-le točke:

1. popolno priznanje monarhističnega sistema v naši kraljevini,
2. obveznost HRSS, da se odpove vsej pacifistični agitaciji v vojski oz. republikanski propagandi,
3. priznanje vidovdanske ustave kot pozitivnega zakona, ki naj velja,

dokler se ne spremeni, in s tem direktno priznanje državnega edinstva.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv. Ob 12.) Po končani konferenci je ministrski predsednik razgovarjal s skupščinskim predsednikom Ljubom Jovanovićem. Razgovor je trajal pol ure in ni bil samo parlamentarno informativnega, temveč tudi politično važnega značaja. Ljuba Davidović je skupščinskemu predsedniku pojasnil politični in parlamentarni položaj vlade v zvezi s sklicanjem narodne skupščine. Ministrski predsednik je g. Jovanoviću izjavil, da vlada vztraja pri tem, da se jutri dopolne odpre izredna plenarna seja skupščine. Danes dopolne se je tudi oficijelno objavila ta seja. Davidović in Jovanović sta imela hkratu važen političen razgovor, kar je jasno iz dejstva, da je g. Jovanović takoj nato v svojem kabinetu dolgo konferiral z uglednimi voditelji radikalne stranke, tako s posl. Mišo Trifunovićem. V skupščinskem predstvom je predsednik Jovanović sprejel še druge politike. Kakor je obveščen Vaš dopisnik, je Ljuba Davidović g. Jovanoviću predlagal vstop radikalov v vlado. Prevladuje mnenje, da je treba računati s to okolnostjo.

Po končani konferenci v ministrskem predstvom je Ljuba Jovanović v skupščini odredil vse potrebno, da se je oficijelno objavilo sklicanje narodne skupščine. Biró narodne skupščine je danes ob 11. dopolne objavil na javni deski v avli, da je za jutri 11. t. m. ob 9.30 dopolne sklicana plenarna seja skupščine z dnevnim redom: določitev dnevnega reda.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv. Ob 12.) V narodni skupščini je danes vse oživel. Po parlamentarni stagnaciji je nastopilo novo življenje. Danes ob 11. dopolne je pričela plenarna seja Davidovićevega demokratskega kluba, na tej seji so bili prisotni vsi demokratski ministri z Ljubom Davidovićem na čelu. Zadnji je klubu pojasnil sedanji položaj ter kratko omenil rezultate današnjega sestanka z dr. Mačkom. Ljuba Davidović je zahteval od svojega kluba pooblastilo, da more nadalje voditi notranjo politiko v začetni smeri. Če klub soglasno izreče zaupnico svojem šefu odnosno mu da zaedavno pooblastilo, še ni v tem trenutku, ko seja še traja, gotovo, ker se je pojavilo v Davidovićeve vrstah načelno nezadovoljstvo proti dosedanjim vladnim politikam.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv. Ob 12.) Vladini krogi trdijo, da je vprašanje rekonstrukcije vlade z ozirom na dopoldanski uspešni sestanek z dr. Vl. Mačkom smatrati za kolikor toliko rešeno. Na jutrišnji seji se predstavi vlada narodni skupščini v popolnoma novi sestavi, z radićevskimi ministri in tudi z novim vojnim ministrom. Popolne se rešijo še nekatere formalnosti in bo zvečer Nj. Vel. kralju predložen ukaz o imenovanju novega vojnega ministra in ministrov iz vrst HRSS.

Razpust aneškega parlamenta.

Razpis novih volitev. — Razne politične kombinacije.

— London, 9. oktobra. (Renter.) Po današnjem prihodu iz Škotske je kralj ob 10. dopolne sprejel ministrskega predsednika Macdonalda v avdienci. Macdonald je kralju nasvetoval razpust parlamenta. Ob 12. opoldne je kralj razpust odobril.

— London, 9. oktobra. (Wolff.) Lord kancelar je v zgornji zbornici prečital prestolni govor, s katerim je parlament odgojen. Prestolni govor med drugim naglašja:

»Razveseljevi dogodek londonske konference je zahvaliti sodelovanju širokogrudnih duhov vseh v poštevh prihajajočih velesil, ki so pričele z reševanjem tega težavnega problema. Z rešitvijo tega problema se je mnogo pripomoglo k obnovitvi mednarodne trgovine, od katere je odvisen v mnogem oziru blagor države.

— London, 9. oktobra. (Izv.) Razpust parlamenta je bil snoči ob 19. s prestolnim govorom izvršen. Nove volitve so določene za 29. oktobra. Mo-

goče je pa tudi, da bodo volitve šele 15. novembra. Macdonald je večeraj imel na množico, ki je nanj čakala pred parlamentom, kratek nagovor, zahvaljujoč se hkratu za izkazane ovacije. Med drugim je dejal:

»Zadnjih 12 mesecev smo prestali težke čase, večeraj smo imeli najtežavnejši moment, da smo se premagali. Še niso slišali naše zadnje besede!«

V parlamentarnih krogih zatrjujejo, da se sestane novi parlament konec meseca novembra in da bo volitve vodeča delavska vlada ob otvoritvi parlamenta prečitala prestolni govor, ki bo neobičajno prožet socialističnega programa. Parlamentarni krogi tudi računajo, da Macdonald ne bo pri volitvah dobil popolne večine, s katero bi mogel še dalje vladati in da bo doživel v novi zbornici povodim prestolne debate poraz, nakar bo nastopila nova politična kombinacija. Macdonald se umakne konservativno zmerni poslovnici vladi, ki se bo glede socialnih vprašanj zelo omejevala v svojem programu. Macdonaldova delavska stranka preide potem v oficijelno opozicijo.

Nezadovoljstvo v Davidovićeveh vrstah.

— Beograd, 10. okt. (Izv.) V političnih krogih je danes vzbudilo izredno pozornost poročilo »Vremena« o velikem nezadovoljstvu, ki je nastopilo v vrstah Davidovićeveh demokratov radi vladine politike in ki preti celo z razkolom. — Dobro informirani krogi trde, da skoraj izstopi iz demokratskega kluba Kosta Timotijević s še osmimi poslanci in namerava pristopiti v samostojno-demokratski klub. Poslanec Kosta Timotijević je nezadovoljen z Davidovićevo politikto ter odkrito in javno izražja to svoje nezadovoljstvo. Verjetno so torej vesti o razcepu v demokratskem klubu.

Borzna poročila.

Ljubljanska borza.

LESNI TRG

Deske I, II, III, frco meja blago 680: hrastovi plohi, 53 mm, 16—30 cm, 2,90 m dolgi, frco meja, 1 vagon, denar 1250, blago 1258, zaključek 1250; hrastovi plohi, 53 mm, 15—30 cm 2,60 m dolgi, 1 vagon, frco meja: denar 1250, blago 1258, zaključek 1250; hrastovi plohi, 53 mm, 22—30 cm, 2,80 m dolgi, frco meja, 1 vagon: denar 1250, blago 1258, zaključek 1250; hrastovi plohi, 53 mm, 17—30 cm, 3 m dolgi, frco meja, 1 vagon: denar 1250, blago 1258, zaključek 1250; jesenov plohi, suhi, la, 20—100 mm, frco nakladna postaja: blago 1400; oglje la, vilano, frco meja denar 115; drva la, ekspozitno blago, frco nakl. postaja: denar 29.

ŽITNI TRG

Pšenica domača, frco Ljubljana: denar 380; pšenica bačka, par. Ljubljana: blago 425; koruza bačka, par. Ljubljana: blago 330; oves bački, par. Ljubljana: blago 320; fižol ribičan, orig., frco Ljubljana: denar 475; fižol prepeličar, orig., frco Ljubljana: denar 440; fižol mandolan, orig., frco Ljubljana: denar 350; fižol rjav, orig., frco Ljubljana: denar 350; laneno seme, par Ljubljana: denar 685; pšenična moka »0«, bačka, frco Ljubljana: blago 615; krompir roza, frco naklad. postaja, 1 vagon: denar 125, blago 125, zaključek 125.

EFEKTI

Celjska pos. 208, Ljublj. kred. banka 225—233, Merkantilna banka 123—130, Prva hrv. štedionica 915, Slavenska banka 98, Strojne tovarne in livarne 130—154, Trboveljska prem. družba 375, Združene papirnice 112—125, 4% kom. zad. dež. banke 88.

Zagrebska borza.

(Zagrebske borze danes vsled prepoznega zaključka težavev nismo preleteli.)

INOZEMSKE BORZE.

— Curih, 10. oktobra. Današnja borza: Beograd 7.45—7.55, Praga 15.45—15.55, London 23.40—23.42, Pariz 26.80—26.87, Milan 22.60—22.67, Newyork 5.21—5.225.

— Trst 10. oktobra. Današnja borza: Beograd 33.55—33.75, London 103.45—103.65, Pariz 118—119, Newyork 23.05—23.15, Curih 442—444, Dunaj 0.0322—0.03275, Praga 68.50—69.

— Dunaj, 9. oktobra. De vize: Beograd 1026—1030, London 318.250—319.250, Milan 3064—3076, Newyork 70.935—71.185, Pariz 3694—3710, Praga 2115—2125, Curih 13.575 do 13.625. — Valute: dolar 70.460—70.860, dinar 1015—1021, lira 3050—3070, češka koro. na 2102—2118.

Otvoritev konference v Benetkah.

Italijanski tisk o konferenci. — Sestanek Mussolini - dr. Marinković.

— Trst, 10. oktobra. (Izv.) Točno po programu so se pričela včeraj ob 9. dopoldne italijansko-jugoslovenska pogajanja. Italijanski tisk pripisuje tej konferenci izredno velik pomen, naglašajoč, da bo imel način, po katerem bodo rešeni ti problemi, veliko politično važnost, čeprav so povsem tehnične značaja. V posebnem programskem seznamu so navedeni sporni predmeti, o katerih ima konferenca razpravljati in odločevati. Predmeti so razdeljeni v 25 skupin. Italijanski tisk omenja, da bi se bili ti problemi lahko rešili navadnim diplomatskim putem, toda obe vladi želita njihovo čimprejšnjo rešitev. Računajo, da bo konferenca trajala 4-5 tednov. Sestanek Mussolini - dr. Marinković ima biti 21. ali 22. oktobra.

— Benetke, 10. oktobra. (Izv.) Včeraj dopoldne so prispeli semkaj vsi člani jugoslovenske in italijanske delegacije. Vsem so določeni apartamenti v »Grand« hotelu. V I. nadstropju so nastajali Jugoslovenci, a v II. Italijani. V dvorani tega hotela je bil takoj po obedu prvi neoficijski sestanek. Sporazumno je bil določen dnevni red konference. V veliki dvorani palače - hotela »Corner« so se delegati zbrali k uradni otvoritveni konferenci. Konferenco je otvoril s pozdravnim govorom senator Quartieri, na kar se mu je zahvalil dr. O. Rybač.

V krogih italijanske delegacije trde, da se izvrši koncem prihodnjega tedna sestanek Mussolini - dr. Marinković.

— Trst, 10. oktobra. (Izv.) Italijanski listi danes posvečajo kratke članke o političnem pomenu konference v Benetkah. Povdarjajo, da bo ta konferenca spravila z dnevnega reda še vse obstoječe dnevne difference in rešila sporna vprašanja tako, da se bo med obema sosednjima državama vzpostavilo pravo in pristržno razmerje prijateljstva in dobrega sosedstva. Uspeh konference ovenča sestanek Mussolini in dr. Marinković. Ta sestanek naj bo zunanjih odsev prijateljske atmosfere, ki nastopa med obema državama. Glavne seje konference se vrše v historični dvorani beneške prefekture v palači »Corner« ob Velikem kanalu. Včerajšnji otvoritveni seji so prisostvovali: predsednik dr. Rybač, člani delegacije prof. dr. Šilović, dr. Figatner in dr. Hacin, za Italijo senator Quartieri, poslanik Bodrero, pooblaščen minister Castelli, dr. Brocchi in senator Nicotra. Po končanih formalnostih je konferenca odposlala pozdravni brzojavki Mussoliniju in dr. Marinkoviću.

Stjepan Radić Ljubi Davidovića.

Radić napoveduje aretacijo korupcionistov. — Radićeva pohvala šefu sedanje vlade.

— Zagreb, 10. oktobra. (Izv.) V klubskih prostorih HRSS v Marovski ulici je snoči predaval Stjepan Radić o temi »Seljak v hrvatski literaturi«. Za to predavanje je bilo v političnih krogih precej zanimanje, ker so z gotovostjo pričakovali, da Stjepan Radić poda z ozirom na sedanjo politično krizo važne izjave. To se je tudi zgodilo. Radić je med drugim koncem predavanja izjavil:

Telefonično sem ta čas govoril z g. Ljubo Jovanovićem in šefom Davidovićevega kabineta g. Vlajićem. Ta mi je dejal, da g. Ljuba Davidović ni podal demisije in da je sedaj položaj vlade mnogo boljši, nego kdaj prej. Dr. Maček odputuje nočjo v Beograd in da g. Davidovića na znanje, da bi bilo neobičajno in neparlamentarno, če celotni kabinet poda demisijo radi vojnega ministra, ki ni parlamentarna osebnost. To bi bilo slično, kakor če učitelj reče v šoli učencem: Danes ni šole! G. Davidović ne samo ne more, marveč tudi ne sme odstopiti! To bi lahko storil Nikola Pašić, toda g. Davidović tega ne sme storiti. Ta vlada je nastopila radi vprašanja korupcije. Mi smo dobili zaupanje v Evropi, ker je Evropa slišala, da pobijamo korupcijo. Res. Po današnjih pozitivnih zakonih se mora korupcija zadušiti in preganjati in zato zahtevamo, da se preganja. Če se ni nikomur posrečilo, da prepriča vojnega ministra generala Hadžića o našem republikanstvu, pa je žal šele sedaj vojni minister opazil, da smo mi republikanci. Če je bila njegova demisija odvisna od mojega govora v Varni, je to čudno, ker sem jaz o tem vprašanju (o vojski) govoril preje še mnogo ostreje.

Dejal sem g. Davidoviću, naj pove na dvoru, da bodo sedaj i monarhisti i republikanci branili drugi ustavni faktor pred onimi, ki streme, da ga prestavijo kot branitelja korupcionistov. Mi republikanci hojemo a monarhisti

sporazum. Vidimo tudi, da se ti korupcionisti nesretniki, prevzeli strahu, da bodo morali odgovarjati za storjene čine. Odločeno je, da 11. t. m. pride pred senatno zakon o korupciji, v ponedeljek 13. t. m. ima biti ta zakon izglasovan in sprejet, a v torek 14. t. m. ima vsi oni korupcionisti sedeti v zaporu. To zaslanje parlamenta ima namen odstraniti oni del radikalne stranke, ki ni poznal razlike med narodno lastnino in svojo. Mi znamo, da bo dolgo trajalo, dokler ne mičimo korupcije. Imamo pa na čelu vlade tako značajnega in poštenega človeka, t. i. g. Ljubo Davidovića, ki ga nazivamo »mravljica«, ki ni nikdar storil kaj nepoštenega in torej če nikdo drugi, mravljica ne živi od takih žuljev. Ta mravljica je postala sedaj lev, ki brani parlament in parlamentarnost. Predavac, ko je prispel iz Beograda v Zagreb, je izjavil: G. Davidović je več kot siljen človek, toda sedaj, ko gre za izvedbo sporazuma, je še silnejši. Sporazum pa se ne more niti diktirati niti komu naprtiti. Mogoče je z medsebojnim sodelovanjem in po medsebojnih izkušnjah. Sporazum se s terorjem ne da niti ne more rešiti.

VLADINI POROČILO O POLOŽAJU.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv.) Tisk vseh vladinih strank naglašja, da vlada nima povoda za demisijo in da se vlada ne nahaja v štadiju akutne krize. Vladin tisk zahteva, da se morajo vojaške osebe popolnoma odstraniti iz političnega življenja, da se jim prepove vmešavati se v stvari, ki spadajo pod kompetenco parlamenta odgovornih ministrov. Vladini krogi dalje zatrjujejo, da je kralj odobril stališče ministrskega predsednika, da se ima najprej kabinet rekonstruirati odnosno izpopolniti in da se šele pozneje imenuje vojni minister in to oseba, ki živi popolno zaupanje krone. O celokupnem položaju je snoči ministrski svet izdal kratko poročilo in sicer šele ob 21.30. Poročilo veli:

Vsled demisije ministra vojne in mornarice generala Hadžića je vlada predlagala rekonstrukcijo današnjega kabineta. Krona je izrazila željo, naj bi vlada razpravljala z vsemi elementi, ki so za glavne smernice sedanje politike. Jutri pride v Beograd zastopnik HRSS, da se sporazume z vlado o korakih, ki jih je treba storiti.

Vladini krogi so danes zelo optimistični in računajo, da bo že danes popoldne zadovoljivo rešeno vprašanje vstopa HRSS v vlado. Poročila iz Zagreba pa konstatirajo, da je včeraj zavladalo v radićevskih krogih veliko vznemirjenje in da je bil neprestano Stjepan Radić v telefonski zvezi z Beogradom.

Zračni polet Z. R. III. v Ameriko.

— Berlin, 10. okt. (Izv.) Iz Friedrichshafna javljajo: Za polet Z. R. III. v Ameriko čez Atlantski ocean je vse pripravljeno. Z. R. III. se jutri v soboto ob 8. zjutraj dvigne v zrak.

— Berlin, 10. okt. (Izv.) Za zračni polet Z. R. III. so se vršile prejkoli in ta teden temeljite poskušnje. Poveljnik zrakoplova dr. Eckener je napravil zadnjo poskušnjo vožnjo včeraj ob Bodenskem jezeru in nazaj. Vožnja je uspešno zadovoljiva. Motorji so brezhibno funkcionirali. Zračna ladja je sedaj za odhod v Friedrichshafnu pripravljena. Za zračno vožnjo čez Atlantski ocean vlada v angleških in ameriških tehničnih in trgovskih krogih veliko zanimanje. Amerika je to zračno ladjo naročila v Nemčiji za zračno pošto med Evropo in Ameriko. Ameriška pošta uprava je odredila poseben park aeroplanov, ki bodo takoj vse pošiljave in pakete, ki jih bo zračna ladja Z. R. III. pri, eljala iz Evrope, odnesli na vse kraje Amerike tako, da bodo dobili pošiljave najpozneje v 24 urah celo prebivalci mesta v San Franciscu in drugod ob zapadni obali Amerike. Anglija namerava naročiti slično zračno ladjo za zvezo med Anglijo in Indijo. Ustanovljena je posebna angloska družba, ki bo s pomočjo britanske vlade zgradila prave zračne velike, ki bodo vsvovali 200 000 kub. metrov plina in bodo razpolagali s 3500 HP.

Politične vesti.

— Nesramnost. Pred meseci je Ljuba Davidović sestavil kabinet in sprejel kot vojnega ministra generala Hadžića. Jasnno je, da v ministrskem kabinetu ne odloča večina in da poedini član ni vezan na mnenje, ki ga zastopa ta ali oni klerikalni politik in pa njegov žurnal v Ljubljani. Če notranji minister n. pr. vidi, da ne more dalje zagovarjati politike ostalega kabineta, odstopi. Isto je storil vojni minister general Hadžić. Podal je demisijo, ker je videl, kam vodi Davidovićevo politika, ki je nezmisliva, brez nacionalnega pravega, pravi humberg in nič drugega kot gola, egoistična želja po vladanju, pa magari z izdejcalem naših največjih nacionalnih svetinj in kljub preteči nevarnosti notranjega kaosa! To je uvidel pošteni general Hadžić in podal ostavko. S to ostavko se strinja tudi krona. Kaj sedaj? Logično je bilo, da poda kabinet Davidovića iz kolegljivosti do svojega člana, ki demisionira in načeloma

razloga naše notranje politike, svojo ostavko. Ne! Davidovića vlada in njen podkupljeni tisk so se postavili na stališče, da vlada ne demisionira. Tako so se predzrli, da blatioj sedaj generala Hadžića radi njegovega samostalnega in poštenega mišljenja (kje je svoboda mišljenja!) in da imenujejo njegovo prepričanje »vmešavanje vojaških oseb v politična vprašanja! Mnenje svojega bivšega člana v ministrskem svetu naj je vmešavanje vojaške osebe v politična vprašanja! Kakor da odločanje o politiki ministrskega sveta ne pripada vsem njegovim članom! G. Davidović in Korošec si očitno tudi v ministrskem svetu lastita diktaturo in zahtevata, da ostali ministri pohlevno kimaajo n: vsa njihova dejanja in da je smatrati oddvojen mišljenje vojnega ministra kot »vmešavanje vojaške osebe v politična vprašanja! Mesto kolegljivosti — nesramnost!

— Dr. Rudolf Horvat odlaga mandat. Stjepan Radić je prisilil poslanca HRSS dr. Rudolfa Horvata, da odloži skupščinski mandat in da se odreče nadaljnjemu političnemu življenju. Ta pritisk je prišel radi tega, ker je svojedobno dr. Horvat napadel v prostorih »Hrvatskih seljačkih zadruga« Stjepana Radića in njegovo pot v Moskvo in pripravljal razkol Radićeve stranke.

— Kandidati za vojnega ministra. Beogradski listi navajajo kot kandidate za vojnega ministra imena različnih generalov. V ospredju so general v p. Petar Živković, dalje general Živko Pavlović in celo vojvoda Stipa Stepanović, ki je bil baie pozvan v Beograd. Poleg generalov se imenuje tudi ime notranjega ministra Nastasa Petrovića, da bi prevzel kot civilist vodstvo vojnega ministrstva. Za imenovanje parlamentarca kot vojnega ministra se posebno ogrevajo nekateri klerikalni in muslimanski krogi ter de-lujejo v tem ožiru z vsem svojim zakulisnim in javnim pritiskom. V tisku, ki je klerikalcem in muslimanom naklonjen, razpravljajo teoretično o parlamentarizmu, obenem naglašajoč, da mora biti v parlamentarni vladi vojni minister parlamentarec, ker tu ne gre za strateško vodstvo, marveč edino le za vodstvo vojaške uprave, ki mora biti pod kontrolo parlamentarca.

— Trgovinska pogodba med Avstrijo in Češkoslovaško. Po poročilih iz Dunaja so trgovinska pogajanja med Češkoslovaško in Avstrijo naletela na velike težkoče. Obe delegaciji se borite za gotove ugodnosti v carinskem tarifu. V prvi vrsti so nastale znatne difference glede carinskih postavk na pivo in tekstilije. Doselej še niso mogli doseči sporazuma.

— Italijansko posojilo Albaniji. Po poročilih iz Skadra je Italija na intervencijo albanske vlade izposlovala pri nekem italijanskem bančnem sindikatu posojilo v znesku 35 milijonov zlatih lir. Italijanski bančni sindikat podpisalo posojilo pod garancijami italijanske vlade. Posojilo je v glavnem namenjeno za nabavo raznih potrebščin, ki se imajo nakloniti albanskemu siromašnemu prebivalstvu. Ta kredit bo zlasti uporabljen za nakup italijanskega blaga, ki se potem izvozi v Albanijo.

— Zunanji minister ne odstopi! Včeraj v radikalnih krogih razširjene vesti o odstopu zunanjega ministra ne odgovarjajo dejstvu. Vlada te vesti kratko demantira z motivacijo, da ne obstojajo med zunanjim ministrom in Radićem nikake difference.

Dr. Leopold Lémar:

Nekaj, kar ne gre v zdrave možgane.

»N. D.« je v uvodniku napisal nekaj, česar pri najboljši volji ni mogoče stlačiti v zdrave možgane. Obdelaval je v enem članku in po istem kopitu sporazum za ljubljanske občinske volitve in sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci. Jasnno in precizno povedano, je vsebina njegovega članka sledeča: Na občinskih volitvah v Ljubljani so dobili demokrati okrog 1900 glasov, a koalicijski narodni naprednjaki in narodni socialisti okrog 2900. Narodni socialisti so imeli po skupščinskih volitvah, ki so se vršile pred občinskimi, čez 1400 glasov. Razmerje glasov je torej bilo približno sledeče:

JDS 1900, NNS 1500, NSS 1400, ali vsaj tako se je videlo nepristranskemu opazovalcu. Sedaj pa pride politični dnevnik »N. D.« in pravi: JDS je krivca, da ni prišlo do sporazuma. Treba je bilo samo sestaviti tako voljno listo, da bi ne bilo na nji nobenega demokrata, in za to listo naj bi glasovali vsi demokrati, pa bi bil sporazum narejen. Doselej smo mislili, da je kompromisna lista taka lista, na kateri so stranke zastopane približno po poročcu. »N. D.« pa pravi, da kompromisni obstoji v tem, da ena od kompromisnih strank naredi dobrovoljni harikiri.

Toda to je domača lokalna stvar, ki me malo zanima. Zanima me drugi del članka, ker ga smatram kot odgovor na svoj odgovor o »Sporazumu med Hrvati, Srbi in Slovenci«. Član-

kar »N. D.« pravi, da isto načelo, ki bi moralo veljati za sporazum v Ljubljani, bi moralo veljati tudi za sporazum v kraljevini. To načelo imenuje on »psihološki moment«, in ta psihološki moment obstoji po njegovem v tem, da se ena stran popolno ukloni pred drugo. Ker NSS in NNS nista marale iti z JDS, je zahteval »psihološki moment«, da JDS naredi harikiri in vse svoje imetje da onima dvema. Isti psihološki moment pa velja po njegovem tudi za sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci. Torej: Srbi bi morali po »N. D.« psihološkemu momentu istotako postopati napram HRSS in SLS, kakor bi bila morala postopati v Ljubljani JDS napram NNS in NSS. Ker pa imajo tudi Srbi svoj psihološki moment, ki bo zanje močnejši, je gotovo, da na ta način ne pridemo do sporazuma. S psihološkimi momenti za sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci torej ne bo nič, kakor ni bilo nič v Ljubljani, in se bo treba vrniti nazaj k juristiji, pa tudi v zgodovino bo dobro nekoliko pogledati, če hočemo priti do rezultata.

Za pametnega človeka je namreč popolnoma jasno: če NNS in NSS nista hotela drugače sporazuma z JDS, kakor da JDS ne dobi nič, da pa kolikor more, potem je bilo jasno, da nočeta sporazuma, in če se ima na isti način delati sporazum med Srbi in HRSS in SLS, potem je istotako jasno, da ne more priti do sporazuma.

Človek res ne ve, kaj bi si mislil, ko očita dotični uvodnik v »N. D.« Ljubljanska meglja je čudna stvar in rajni dr. Ahavver je imel prav, ker ni maral, da bi se v Ljubljani poprvačil ter je rajne blodil po svetu. Kjer se neha zdrava logika, se neha vsaka debata, pa konec.

Radić zna biti tudi oprezen...

»Češke Slovo« priobčuje razgovor člana svojega uredništva s Stjepanom Radićem. Posetil je voditelja HRSS 10. sept., torej pred zagrebškim zborovanjem. Češki novinar pravi začetkom svojega članka, da se do danes ni mogoče sigurno reči, da se je Radić odrekel svojih dosedanjih političnih smernic in da je uspeh Davidovićeve vlade za vedno zasiguran že s tem, ker sodelujejo oziroma podpirajo njegov kabinet Hrvati. V svoji nedosedlosti in vrtoglavosti Radić ni dovolj zanesljiv faktor, da bi bilo mogoče z njim vedno s sigurnostjo računati. Na vsak način ostane Radić činitelj, ki bo hotel imeti v jugoslovenski politiki glavno besedo. Glede Radića samega pravi avtor, da je to revolucionar fraz, nikakor pa ne revolucionar z dušo in telesom in zato doslej še ni mogel formulirati jasnega in točnega programa svoje stranke. Pravi in edini ideolog HRSS je njen glavni tajnik dr. Horvat, ki vodi realno, praktično in izvedljivo politiko. Zato je on v stranki Radićev nasprotnik in bi bil prevzel tudi vodstvo, da se Radić ni povrnil iz Moskve. V pogovoru o notranji politiki Jugoslavije je Radić izjavil, da je glavna stvar, da se obdrži sedanji režim in da HRSS lojalno in uspešno podpira parlamentarno večino v izvajanju vladne deklaracije. Tu sem spada reorganizacija politične administracije, boj proti korupciji in priprave za nove svobodne volitve. Poleg tega je treba brez zavlačevanja sprejeti nov invalidski zakon, uradniški zakon, zakon o kreditu za zemljoradnike in bržkone tudi občinski zakon. Nato je govoril Radić o občinskih razmerah v Jugoslaviji. Konstatiral je, da noben občinski zakon, ki jih je v Jugoslaviji sedem, ne zahteva od občinskih zastopnikov naj prišejejo kralju. Radić je kritiziral Pribečevićev odredbo, s katero je prejšnja vlada zahtevala od občinskih zastopnikov prisego kralju. Rezultat je bil ta, da so prevzeli na Hrvatskem občinsko upravo žandari. V ostalem pravi Radić, da se vprašanje republik ali monarhije ne bo rešilo v posamnih občinah, nego v parlamentu. Od nove vlade zahteva Radić, da v prvi vrsti zboljša upravo v Makedoniji in Bosni. Govorec o Davidovićevi vladi, je Radić izjavil, da sicer ne odgovarja programu HRSS, vendar pa je vlaga zakonitosti, poštenja in sporazuma. Hoče se sporazumeti s Hrvati brez nasilja. Proti nasilju, ki ga je prakticirala Pašićeva vlada, pravi Radić, bi se bili sicer še nekaj časa brnili, toda ne dolgo; moralo bi priti do revolucije. Glede znanje politike je Radić ostro kritiziral rimski pakt, sklenjen pod Pašićevim in Ninčevićem režimom. Ta pakt smatra Radić za veliko nesrečo. Na da se, da bo mogoče njegove določbe nekoliko omiliti povodom pogajanj o trgovinski pogodbi z Italijo. Nikakor se ne sme ustreči italijanski zahtevi, da napravi Italija od Zadra preko Bosne do Vukovara in Donave eksteritorijalno železnico, ker bi Jugoslavija v tem slučaju ne bila več suverena država. Kar se tiče odnošajev napram Bolgariji, Rumuniji in Češkoslovaški, je treba vztrajati na tem, da pogodbe s temi državami ne postanejo vojaške konvencije. Treba je delovati na to, da dobe Češkoslovani na Sisku svoje pristanišče, da bi mogli biti na svojem ozemlju. Odnosi med CSR in Jugoslavijo morajo biti v znamenju kulturne vzajemnosti. Militaristična politika v tem slučaju ne more roditi nič dobrega. Poleg tega bi bila taka politika tudi draga. A narod, ki začneja računati, je rešen. Srbi se doslej še niso naučili računati. Govorec o Rusiji je Radić izjavil, da bi morala biti CSR prva država, ki bi morala obnoviti svoje odnose z Rusijo. Šel sem v Rusijo, pravi Radić, k sovjetski vladi, ne pa h komunistom. Sovjetsko. Na vprašanje, kakšno stališče zavzemam svetu in lahko rečemo, da ni niti malo pod vplivom komunistične stranke (ignoranca ali binavsko zavijanje. Op. grad.)

V armadi devet desetih vojakov ne pripada komunistični stranki, vzgolja pa je popolnoma komunistična. Ruska diplomacija je nacionalna (?), evropska in misli po človeško. Na vprašanje, kakšno stališče zavzema napram Mali antanti, je Radić izjavil, da je po njegovem mnenju ta zveza že izpolnila svojo dolžnost. Svojo nalogo je lahko še nadaljevala, kar pa ne gre brez federacije. Zato je v njenem interesu notranja reforma, medsebojni stiki na kulturni in gospodarski bazi in zveza z Rusijo, tako da se prekinejo stiki z zapadno demokracijo. Radić je zaključil svoj pogovor z besedami: »Treba je enostavno delati to, kar nam velewa življenje. Politika mora iti od spodaj.« — Tu vidimo, kako je Radić v občevanju z inozemci previden in kako se izogiba vsake besede, ki bi omajala njegov renome v inozemstvu.

Iz Maribora.

—m Zapisnega železničarjev. V četrti, petek in soboto se vrši v Mariboru zapisnega železničarjev v smislu tozadevnega poziva vojaških oblasti, glasom katerega se morajo ponovno zapisati vsi možiki od 21. do 50. leta. Zapisnega se vrši po posameznih oddelkih ob navzočnosti katoliških in pravoslavljnih duhovnikov ter predstavnikov vojaške oblasti. Prve dni meseca novembra se bo zapisovalo civilno prebivalstvo.

—m Socialistični rekurz zoper občinske volitve zavrnjen. V sredo je dospela rešitev rekursa, ki so ga vložili mariborski socialisti zoper občinske volitve v Mariboru. V rekursu so navajali, da nekateri novo izvoljeni občinski svetniki še niso položili računov. Navajali so dr. Leskovarja, Weixla in celo svojega lastnega kandidata Bahunca. Veliki župan je rekurz zavrnil z utemeljitvijo, da polaga račune avtonomnega mesta mestna blagajna, ne pa posamezni občinski svetniki, ki jih je v tem slučaju smatrati samo za izvršitelje nalogov občinskega sveta in za nadzorne organe mestne blagajne, ki vodi računsko manipulacijo. Nekaj novoizvoljenih socialističnih občinskih svetnikov se je izrazil, da so se hoteli na ta način iznebiti v bodočem občinskem svetu najnevarnejših nasprotnikov, radi česar niso priznali niti svojim lastnim ljudem.

—m Renoviranje Narodnega doma. Mariborska posoilnica je letos dala Narodni dom temeljito renovirati. Razen zunanje obnove so se izvedla tudi v notranjšini razna popravila, zlasti v veliki dvorani, ki je med vojno od vojaške zasedbe veliko trpela. Neprimernost prostorov za večje prireditve je siliila Narodna društva, da so se zatekale v nemške dvorane. Predvsem je bila kurjava v Narodnem domu silno slaba, tako da pozimi sploh ni bilo mogoče izhajati v dvorani brez zimске suknje. Bilo bi zelo umestno, ako bi se o priklki sedanjih popravil uvedla centralna kurjava, ki bi ta nedostatek odpravila. Da se prepreči neznosni prepih, bi bilo potrebno, preurediti vhode v dvorano. Upamo, da bodo merodajni čimileji upoštevali želje občinstva ter s tem zopet napravili Narodni dom za središče slovenskih prireditev v Mariboru.

—m Sokolski priateljski sestanek se vrši v soboto, dne 11. tm. v restavracijskih prostorih Narodnega doma. Svira sokolski orkester.

—m Politisch-Wirtschaftlicher Verein der Deutschen in Slovenien je imel svoj občni zbor dne 1. oktobra pri Halbwildru. Predsednikom je bil ponovno izvoljen znani mariborski hujšak Nasko, podpredsednikom pa celjski Riebl in ptujski Sprusčina. V odboru so sami »pristni« Nemci: Grille, Nedok, Usar, Drogenik, Kranjc itd. Hoil!

—m Ljudska univerza v Mariboru prične z rednimi predavanji dne 14. tm. Prvi bo predaval predsednik inž. Kukovec o temi: »Ali je potrebna Ljudska univerza?« Predavanju bo sledila prosta diskusija in se bodo istodobno sprejemale prijave za različne strokovne tečaje.

—m Koncert opernega pevalca Rijavca v mariborskem Narodnem gledališču. Znani tenorist g. Josip Rijavec priredi v ponedeljek, dne 13. tm. v Narodnem gledališču koncert. Na sporedu so arije iz raznih oper in skladbe domačih komponistov.

—m Izročitev odklivanja. V sredo dopoldne je okrajni glavar dr. Ispav pred zbrano šolsko mladino in učiteljskim zborom izročil ravnatelju deske meščanske šole g. Dragotnu Humeku red Sv. Save, ki mu je bil od kralja podeljen za zasluge na šolskem polju. Zaslužnemu šolniku naše iskrene čestitke.

—m Požar. V četrtek zjutraj je nastal v senjaku posestnika Podlipnika na Teznu pri Mariboru požar, ki je v kratkem času uničil ves letošnji pridelek, krog 80 stotov sene in otave. Mariborsko gasilno društvo je takoj prhitelo na pomoč ter preprečilo razširjenje ognja na bližnja poslopja. Na senjaku so večkrat prenočevali sumljivi elementi. Ker jih je posestnik večkrat odgnal, se sumi, da je bil ogenj iz maščevanja podtaljen.

—m Vojaški koncert v prid društva za zgradbo doma ubogih. Kakor se nam poroča, se bo vršil prihodnjo nedeljo v mestnem parku ponovno koncert vojaške godbe, pri katerem se bo pobirala vstopnina in prostovoljni prispevki v prid društva za zgradbo doma ubogih.

Konzulati v Ljubljani:

Češkoslovaška: Breg 8/I.
Belgija: Urad Ljubljanske veleposlane
Avstrija: Turjaški trg 4/II.
Italija: Zrinjskega cesta 3/I.
Portugalska: Dunajska cesta 33.
Francija: Dunajska cesta (Ljubljanski

Zdravstvo.

NOVA EPIDEMIJA.

Vrhovni medicinski svet v Bolgariji je sklenil, da se objavi bolezen »Poliomijetis anterior acutissima« za nalezljivo in da morajo vsak slučaj te bolezni krajevne oblasti takoj prijaviti zdravstvenim organom. Ta bolezen se pojavlja večinoma pri deci od 1-2 let, bolj redko pri deci od 6 do 12 mesecev ali 3 do 4 let, še bolj redko pri deci od 5-7 let. Pri odraslih je malone izključena. Novo nalezljivo bolezen bi lahko označili kot detsko paralizo. Dete oboli nenadoma ali pa se pojavi predhodno visoka temperatura, ki traja več ur, nato nekaj ur, včasih pa 3-5 dni. V tem času je dete navadno brez zavesti in kaže znake nemoglosti. Večinoma se pojavi ta bolezen povsem nepričakovano. Dete leže v posteljo povsem zdravo in se zbudi s paralizirano eno ali pa s paraliziranimi obojema rokama, ali pa, v težkih slučajih, s paraliziranimi mišicami po vsem telesu. Obzira paraliza nikoli ne zadene.

Bolečin pri tej paralizirani navadno ni. Koža ostane občutljiva in tudi za duševno stanje deteta bolezen nima nikakih posledic. Med boleznijo lahko dete normalno je in hodi na stran. Od 100 slučajev te bolezni je okrog 10 smrtnih. V ostalih slučajih en del bolnikov ozdravi, drugi pa ostane z manjšimi ali večjimi neozdravljivimi hibanji. Paraliza ostane v večini slučajev približno en teden. So slučaj, ko se drugi popolna paraliza samo 2-3 dni. Po tem si večina paraliziranih živcev postopno opomore in okreva, paraliza pa se h koncu omeji samo na nekatere mišice, kjer ostane daljša časa ali pa za vedno. Okrevanje nastopi najpozneje čez 9-10 mesecev. Če paraliza dotle ni izginila, ostane za vse življenje. Paralizirana okončina — roka in noga — raste slabo v vseh smereh in zaostaja za drugimi zdravimi udli. Ona postane suha in tanka, napol ali povsem nesposobna za gibanje ali delo. V večini slučajev, kakor rečeno, je paralizirana samo ena skupina mišic. Ostale zdrave mišice zadobijo v vseh ozirih premoč in ker ni med njimi in paraliziranimi mišicami harmonije, ostanejo okončine navadno izkrivljene in pohabljen.

Skoraj vsi otroci in odrasli, ki imajo krive ali slabo razvite okončine, ki imajo pohabljen in izkrivljen eno ali obe stopali, ali pa za delo nesposobne mišice v rokah, so trpeli v mladosti od detske paralize. Tudi grba in drugi nedostaki hrbtnice so posledica te bolezni. Taki ljudje ostanejo vse življenje nesrečni, nesposobni za delo in so v nadležno družini in družbi. Zato je razumljivo, da so redke bolezni, katere bi znanost zadnjih 20 let tako temeljito preiskovala, kakor detsko paralizo. Pred dobrih 20 leti ta bolezen sploh še ni bila znana. Zdravniška veda je predpostavljala, da so omejeni fizični defekti posledica prehlajenja in vnetja dotičnih udov. Če se namreč mozeg v hrbtnici vname, se siva snov spremeni in postane slednjič nesposobna za svojo funkcijo. Skozi to snov vodijo tista pota, po katerih dajejo možgani na periferijo človeškega telesa povelja za gibanje in druga življenska opravila. Ta snov je po svoji funkciji podobna železniki ali brzojavnim postajam. Če se ena teh postaj pokvari, je funkcioniranje v centrali porušeno. Skoraj isti proces se vrši tudi pri detski paralizirani. V paralizirani mišici so krivna telesa normalna. Mišica dobiva hrano, kakor vsi drugi zdravi udli. Ona izločuje tudi vse nepotrebne snovi, ki bi ji mogle škodovati. Sploh ostanejo vse druge fiziološke funkcije, izjemši gibalno, v teh mišicah nedotaknjene, ali pri vsem tem so mišice paralizirane in zapuste neozdravljive, težke posledice za vse življenje, ker je mesto, kjer se gibljivi živci ločijo, poškodovano.

Dolgi in naporni eksperimenti, ki jih je delala medicinska veda zadnjih 20 let, so dokazali, da je ta bolezen nalezljiva. Mikrob še ni odkrit, toda s polzkusi na živalih in z drugimi opazovanji je dognano, da je ta mikrob sličen onim, ki napadajo živčni sistem, kakor n. pr. pri tetanisu. Bacile nosi slina ali pa gotovi organi v nosu in grlu. Bolezen se razširja potom sekrecije organov dotičnega bolnika. Od bolnih se lahko prenaša na zdrave ljudi s pomočjo mahu, ki nosijo bacile na nogah po dva dni, in nekaterih drugih živali, zlasti mačk in psov, ki se nahajajo v bližini bolnika. Bolnik je nenavaden za okolico tekotom štirih do petih tednov. Bacili pridejo v človeški organizem skozi nos, goltanec ali skozi sapnik iz pljuči, kjer se množijo, ali pa po krvnih telesih in živcih. Prenos te bolezni nastane potom neposrednega občevanja z bolnikom ali z nosilcem mikrobov. Zdravi ljudje so v nevarnosti, da se jih prime ta bolezen tudi če so v bližini bolnika, ki govori, kašlja ali kihanja. Slednjič je treba opozoriti na obleko, obutev, pohištvo in stanovanje, kjer se tudi lahko prenašajo bacili. Važno vlogo igrajo v tem oziru šole, trgi, železnice in dr.

To bolezen lečijo sedaj s posebnim serumom, ki ga vporabljajo takoj po početku, pozneje pa z električnim tokom, masazjo in drugimi sredstvi. Da se obvarujemo te nalezljive bolezni, je treba izolirati bolnike od zdravih, desinficirati nos in goltanec bolnika in onih, ki so bili v njegovi bližini, kakor tudi vse predmete v bolnikovi okolici. Učenci, ki prihajajo iz hiše, kjer je tak bolnik, je treba začasno izključiti iz šole. Detska paraliza je najbolj razširjena v Ameriki in na Skandinavskem polotoku. Zadnja leta pa se je začela razširjati tudi po drugih državah. Leta 1922. je bilo na Angleškem 355 slučajev te bolezni, lani pa že 597. V Švici se je številno slučajev zvišalo zadnje leto od 65 na 256. V vseh evropskih državah so se že pojavili slučaj, te nalezljive bolezni.

Današnje prireditve v Ljubljani:

Kino Tivoli: »Kri in voda.«
Kino Ideal: »Higijena v zakonu.«
Kino Matica: »Zlato telec.

Pravni vestnik.

DR. EDVARD PAJNIČ: CIVILNOPRAVDNI RED V PRAKSI.

Zvezek 1. Založila tiskovna zadruga, d. o. o. z. Ljubljana. 1924. Str. 56. Cena 30 Din.

Velika suša vlada na našem knjižnem trgu glede praktičnega pravoznanstva. Od prevrata sem so izšla nekatera dela, pa menda si jih mogel na prstih ene roke seštetiti, pa še bi nekaj prstov ostalo. Zato z veseljem pozdravljamo vsako novo delo na tem polju, posebno pa, če ima kakor naznanjena brošura, izrazit namen, odpraviti razne razvade in napake, ki so se prikrale v prakso vsakdanjega pravnega postopanja. Kajti pravosodje v slovenskih pokrajinah je bilo priznано zelo dobro in je še danes dobro in velika škoda bi bila, ako bi naša civilna sodišča utrpela še kaj na svojem ugledu v tu in inozemstvu.

Pisatelj naznanjene brošure je ubral praktično pot, da pokaže, kakšni naj bodo spisi v pravnem postopku, da bodo brezhibni. Vzel je naravnost iz življenja dvoje pravi, ki spadati takorekoč k vsakdanjemu kruhu naših sodišč, namreč eno pravdo radi razveljavitve kupne pogodbe glede konja, ki vsled neke napake ni rabljiv, drugo pa radi dobave smrekovih desk. Prva pravda teče pred okrajnim sodiščem, druga pred okrajnim sodiščem. V prvem primeru pokaže v pravnih in izrpnih obliki kratko informacijo za tožbo, protokolarno tožbo, zamudno sodbo, predlog na vzpostavitev v prejšnji stan, zapisnik za razpravo o tem predlogu s nadaljevanjem ustne razprave v glavni stvari, zapisnik za ustno razpravo s izvedbo obširnih dokazov, pisni sestavek odločbe o predlogu vzpostavitve v prejšnji stan, pisni sestavek končne sodbe, rekurz glede izreka o stroških, prizivni spis, priobčilo, predložitev spisov, zapisnik o prizivni razpravi in odločbo prizivne, obenem rekurzne stopnje. Iz tega, namenoma izčrpno navedenega razporeda pravnih spisov je pač razvidno, da hoče pisatelj povesti bralca skozi vse baze pravde in mu ad oculos demonstrirati, kaj se tedaj vrši in govori od strank, kako vodi sodnik razpravo, kaj je končna naloga sodnikov. V drugi pravdi radi plačila za dobavljeno blago — ki pa ni »fakturna tožba« v običnem žargonu naših sodišč — pa se pisatelj potrudil, podati predvsem odvetniškemu naraščanju priliko, s pridom okristiti se s sestavljenimi spisi. Tu prinaša tožbo, zapisnik o prvem naroku, odgovor na tožbo tožene stranke, zapisnik za ustno spor

no razpravo, pisni sklep o zavrnitvi tožbe radi krajevne nepristojnosti, rekurz zoper ta sklep; predložitev spisov, rešitev rekurza, predlog na preložitve naroka za novoizvorno ustno razpravo, zapisnik o ustni razpravi s poravnavo. Tudi v tem primeru nasleduje lahko nazorno, kdor se hoče upoznati s potekom pravde, vse njene baze. Da to pravde pisatelj ni izvedel v glavni stvari do druge instance in še dalje, je razumljivo, ker bi bila oblika spisov in zapisnikov tu do malega koncidentna s odgovarjajočimi spisi in zapisniki prvega primera. Morebiti pa bi ne bilo odveč, ako bi bil pisatelj kompliciral zaključno poravnavo s pogojem položitve prispege ene ali druge stranke.

V stvarnem pogledu je prinesel pisatelj v obliki pripomb na osemih straneh sistematični pregled določil, ki spadajo k uvedenim spisom ali odločbam in tvorijo njihovo zakonito podlogo. Opozorjamo praktike zlasti na predpise o kolokanju. Ker obeta pisatelj, da bo nadaljeval svoje delo s priobčitvijo še drugih pravi (saj je ta brošura označena kot »zvezek I.«), izrazili bi nujno željo, da spravi vi opombe, ki lahko ostanejo prav mnogim brojem, na prikladno mesto pod črto (po vzorcu Neumann-Ettenreichovih: Beispiele.). V tej obliki, kakor so naznane na koncu brošure, so presuparne za specialni študij, a prenepregledne za praktično uporabo.

V jezikovnem pogledu bi imeli marsikaj prigovarjati, pa stvar spada pred forum pravnih in jezikovnih veščakov, ki bi moral neprestano funkcionirati. Društvo Pravniki ima že konstituiran tak forum: žalibog, da je izdal le enkrat samkrat kopico izrazov, pa še tisti niso bili presrečni. Pisatelj bi se prav lahko obrnil na tisti forum, preden je izdal brošuro, potem bi imel vsaj formalno lahko stališče glede izrazov »neprihod stranke«, »sestavek končne sodbe« (sodba = »Straf urteil«), »predložitev spisov« (str. 29) in »predložka spisov« (str. 44), »odpovedavši se tožbenemu zahtevku« (str. 47), itd.

Zunanja oblika brošure je jako prikupljiva, toda cena je nastavljena zelo visoko. Ne moremo prikriti svoje boja, da bo baš ta cena marsikoga, ki bi si rad kupil delo iz praktičnih razlogov, ostrašila; kajti kot kupovalci pridejo predvsem v poštev še ne imoviti početniki pravne prakse — sodni praktikanti, odvetniški koncipienti, in še prav posebno tudi študentje. Škoda pa bi bila, če pisatelj svoje započeto delo radi gnetnega vprašanja ne bi več mogel nadaljevati. Naš

našeg večjaškega sporta v inostranstvu, sodelovanjem »Ousara« utakmicama za evropski šampionat v Curihu. Na koncu su društvo vlijesti. Ovaj troj ima 28 strana sa 42 slike, od kojih, csin već spomenutih, možemo da istaknemo uspele snimke sa kraljevičskog brodogradilišta, reprodukovane u boli, slike s puta nautičara u Ateni i Carigradu, portret današnjeg ministra vojske i mornarice, sliku jednog od najlepših parobroda na svijetu, raskošne putničke ladje »Ciudad de Buenos Aires«, vlasništvo našega sunarodnjaka Mihanovića itd itd. Preporučamo »Jadransku Stražu« svim prijateljima mora i pomorske budućnosti našega naroda.

— Anatol France na smrtni postelji. — Pariška »Liberte« poroča, da se nahaja slavni francoski pisatelj Anatol France na smrtni postelji. Dolgotrajna bolezen je zelo oslabilo Francovo telo. Pisatelj leži na postelji z zaprtimi očmi in čaka na pot v večnost. Okolu nlega žilejo poročevalci pariških časopisov. France si je na lasnem in se smrti ne boji. Ko je ob neki priliki otvoril oči, je zašepetal: »Jutri bo moj poslednji dan. Umiranje je počasneje in lažje, kakor sem si predstavljal. Ne glejte me, pošal svojemu prevajalcu brzojavko, v kasal svojemu prevajalcu brzojavko, v kateri ga prosim: »Jaz bi rad dostavil Anatolu Franceu znak moje ljubezni in besedo upanja. Povejte njegovim prijateljem, da se v duhu nahajam z njimi ob postelji Hibernskega bolnika.«

— Razstava ženskega dela v Jugoslaviji. Od 29. oktobra do 4. novembra se vrši v Beogradu sestanek »Male ženske antante«. Pri ti priliki priredijo razstavo umotvorov in del (knjig, slik, kipov, umetne obrti) in pregled dela na socialnem polju, ki ga izvršujejo žene v poedinih državah »Male antante« (v Češkoslovaški, na Poljskem, v Grčiji, Romuniji in v Jugoslaviji).

Sokolstvo.

— Sokol L V soboto 11. tm. ob 20. (8. ur) je na Taboru otvorjeno predavanje o »odlomki iz sokolskih poglavij«. Govori društveni starosta dr. Pestotnik. Vabi prosvetni odsek.

— Prosvetni odsek Sokola na Viču vprizori v nedeljo 12. t. m. J. Spicarjevo pravljico »Pogumni Tonček«. Začetek te predstave je izjuna ob 7. zvečer. Cene običajne. 134/n

Izpred sodišča.

— Hišna št. 28. — Kazenski list 28 pk. Ječar predstavi senatu 48 letnega oženjenega delavca Franceta Zabreta doma iz Rodič št. 28. — Mož je od 11. sept. v zaporu, ker je pretepel svojo mater in njeno gostažo Uršo Skrabarjevo. Predsed.: Vi se pa vedno pretepete. Zakaj sedite zdaj? Obd. Radi matere, 4 mesece. Predsed. No, pogledimo malo vaše kazni. — Skoro sam pretep. Tu imate kar zapored 4, 8 in 10 mesecev, tu beremo eno leto in tu celo 5 let radi uboja! Obd. Oho! Gosp. to pa ne bo prav! Za 5 let pa vem, da jih nisem dobil! Tu se oglasi brat, ki je sedel na klopi za priče v dvorani in pravi: »Gospod sodnik, 5 let sem biv pa jest, pa 1 leto tudi, pa ne on, ta je imu največ 8 mesecev«. Predsed.: »No, dobro, vendar se mi zdi čudno kako je to moč«. Brat: »Lahko gospod, Zabrete mešajo, ker nas je več«. Predsed.: »No, pa dobro, ima pa morda še manjše kazni — 28 jih je — pa vaša hišna številka reče obtoženo je pa tudi 28, torej ker ste dosegli že svojo hišno številko, bi lahko nehali, pa še vedno rogovolite. Sedaj pa poslušajte in pravico govorite. Zabret je bil obtožen, da je sunil svojo mater, že zelo staro ženo, s čevljem v stegno, brata Janeza je udaril po čelu, gostaši stari Urši pa je izbil en zob. Predsed.: »No, kako je bilo, ali ste res tako napravnili? Obtoženec: »Nekaj bo že res, vse pa ni tako, kot vam oni pravijo. Brat je norec in je v podstrešju kadil. In pokazal sem na čelu, kje ima pamet. In v ti razbratenosti je pa moglo reči, da sem tudi mater in staro Uršo malo dregnil, pa to ni bilo tako hudo. Mati ima že od starosti plavkaste noge, Urši pa se je zob že majal, da bi ga bila kmalu že parkrat požrla. Veste pa gospod, te ženske so zelo jezične in tudi hude. Z bratom pa vsi skupaj drže, ker jim gre za priobčilek. Pa se jih včasih tako malo otresem, pa pridem k vam v luknjo. — Predsed.: »No mat, sedaj ste pa slišali. Vi ste mati in mu lahko odpustite. Sestra žena se obrne proti drugemu sinu in mu pravi: »No, al' mu odpustim?« Brat ne odgovori nič, samo namrdne se in zmigla z ramo. Žena pa pravi: »Gmah nej m' da, pa da na bo reku, da sem žleht mat' mu pa še enkrat odp'šim. Nato mu je odpustil tudi brat, gostaža Urša pa je morala prisesti in pričati. Ien povedala je žena: »Res je gospod, en zob mi je zobov, ni pa res to, da se je je majov. Povem pa, žlehtnej je žena kot on, ga šunta, našunta, pa j' tak, da b' vse zbolil«. Predsednik: »Ja, no Zabret, sedaj ste pa čuli. Če vas razjeze znesite se rajši nad kurami, mačko ali psom, pa se ne bomo več videli. In sledila je 29 sodba, ki pravi: 4 mesece ječe, Urši pa 250 Din za zob. Zabret je rekel, da sodbe ne sprejme, ker je previšoka. Ko ga je pa predsednik opozoril, da so ga sodili z čzirom na nezonsne razmere v hiši res prav po milosti, ker drugače bi dobil najmanj eno leto, je bil moč zadovoljen in se je čudna družba brez slovesa razšla.

— Obsojen komunistični propagator. Včeraj se je vršila pred tukajšnim deželnim sodiščem obravnava proti delavcu Francetu Odlaček iz Zagorja. Mož je bil obtožen, da je vršil komunistično protidržavno propagando s tem, da je razširjal in prodajal med svojimi tovariši sodruzi komunistično brošuro »Lenin«, ki je pri nas oblastno zabranjena. Obtoženec je razprodal brošuro priznal. Zagovarjal se je, da se ni zavedal, da širi s to brošuro komunistično propagando in da vrši kaznjivo dejanje, ker je bil subjektivno uverjen, da je knjiga nedolžna, ker jo je kupil pri njem celo orožnik Javoršek, in so to brošuro prodajali tudi po vseh

knjigarnah v Ljubljani. Kaj vsebuje brošura navedemo samo par misli, katere je posnel razpravni poročevalec, ki je brošuro v isvrho preštudiral in informiral senat o inkrimiranih odstavkih. V uvodu opisuje brošura Leninovo življenje in prehaja nato na zgodovinski razvoj ruske socialne in krivave državne revolucije. Povečuje enotnost njegove ideje, govori o praktičnem revolucionarnem gibanju vseh delavskih množic, ki vodi ljudstvo do zmage. Zahteva poostren boj razredov, lastno državno organizacijo, obsoja izkoriščanje proletariata politične sile, zahteva svoli družabni red zli brez razredov v eno samo harmonično delavno družbo enotnih ljudi. — Poleg zgoraj navedenega zagovora je ugotavljal obtoženec zagovornik, da je tiskala brošuro ljubljanska tiskarna »Merkur«, ki je varovala vse zakonite predpise in da se takrat nista protivila izdaji niti državnih pravdnik in ne policija. Cela naklada 3000 izvodov je bila razprodana. Drž. pravdnik dr. Mastnjak je energično nastopil proti vsem tem in novim dokazom ter je ugotovil, da je bila brošura oblastno prepovedana, kar je obtoženec dobro vedel in se je brezdovno tudi zavedal, da vrši s prodajo in razširjanjem te brošure protidržavno propagando, ker je knjižico kot vnet pristaja komunistične stranke, ki se tudi vsestransko kot tak udeležuje dobro poznal. Ze samo javno povečevanje glavnega vodja komunizma je propaganda, ker se s tem vzbuja javno zanimanje za komunizem. Predlaga ostro kazn. — Predsednik je razglasil po kratkem posvetovanju sodo, s katero je bil obsojen France Odlaček na 6 mesecev zaporu, mora plačati vse stroške in tako 60 Din, ker se je senat po lastnem njegovem priznanju uveril, da je on vsebino brošure poznal in umel ter jo razpečaval. Njegov zagovornik je prijavil ničnostno pritožbo.

— Iz Javornika. V vašem cenj. listu, z dne 4. oktobra tl. se nahaja notica »Čuden konec je imela obravnava proti elektriku Albertu Pušlju iz Javornika na Gorenjskem. Napadel je občinskega redarja in mu strgal sabljo ter ga precej poškodoval. Pri obravnavi se je ugotovilo, da je občinski redar, ki je bil glavna priča, med tem umrl. Obtoženi Albert Pušelj pa je skočil pod vlak, in tako je ostala ta zadeva narešena na tem svetu.« — Za to notico prosim sledeči poravek: Albert Pušelj ni popolnoma nič poškodoval omenjenega občinskega redarja, ker mu je v nekoliko vinjenem stanju dal eno zaščitno, vsled česar omenjeni redar ni umrl, ker še živi in je zdrav. Ni pa se dognalo, ali je Albert Pušelj sam skočil pod vlak, ki ga je povozil, ali pa je bil to le slučaj nesreče. B. J.

Iz uprave:

— Pozor, Moste-Vodmat! Z včerajšnjim dnevom smo preuredili raznašanje za Vodmatiski okraj tako, da smo prevzeli raznašanje »Slovenskega Naorda« po hišah tudi v Mostah, na Selu in Zeleni jami. Dosedanji in prihodnji naročniki določite v teh krajih že popoldne na dom, namesto drugi dan po pošti. S tem smo ustregli večkrat izraženi želji.

— Cenjene naročnike opozarjamo na priložene položnice s prošnjo, da se jih poslužijo pravočasno v poravnavo zapadle naročnine.

Julijska Krajina.

— Po zadnjem ljudskem štetju šteje goriski okraj 99.348 prebivalcev. Ajdovščina ima 1104 prebivalce, Kanal 1704, Anho 1713, Bilje 1243, Kal 2666, Čepovan 1169, Dornberg 2236, Ločnik 2369, Prvačina 1306, Podgora 2812, Renče 2522, Rihemberg 2764, Solkan 3480, Kojsko 4346, Števerjan 2122, Štandrež 1524, St. Peter pri Gorici 1570, Vrtboja 2501. Gorica šteje prebivalstva 30.386. Tolminski okraj ima prebivalstva 40.444. Tolmin šteje 5001 prebivalca, Cerkljo 6984, Grahovo 4387, Sv. Lucija 2810, Bovec 2339, Kobarid 1229, Breginja 1448, Šentvidska gora 1928, Volče 1729.

— Solške knjige za slovenske ljudske šole. Naučno ministrstvo v Rimu je dovolilo, da se lahko rabijo za tekoče solsko leto drugo, tretje in peto berilo, ki so jih spisal slovenski učitelji in ki so izšla v založništvu Editoriale Libreria v Trstu. Toraj ista berila kakor lani. Potrjen je tudi lanski abecednik.

— Iz Solkana poročajo, da so pri vpisovanju učencev v I. in II. razred vse slovenske matere vpisale svoje otroke k dodatnim uram v slovenščini. Upamo, da se je to tudi zgodilo po drugih slovenskih občinah.

— O sreči in zakonu bo predavala 12. tm. v Gorici ga. Gizela Ferjančič. K predavanju vabi Splošno slovensko žensko društvo v Gorici.

— Med hrvatskim ljudstvom splošno spoštovani in ljubljani župnik Luka Kirac je prišel te dni v svoj rojstni kraj Medulin pri Pulji, da odpelje neke svoje stvari v svojo novo bivališče na Porečini. Ljudje so bili zelo veseli prihoda svojega rojaka in ko se je pripravil, da poide v cerkev in bo bral mašo, je vse ljudstvo hotelo v njo. Oblasti pa so se začele nekako bati, ako bi se zbralo preveč ljudstva v cerkvi in bi se s tem pokazala prevleklja ljubezen njegova do župnika Kirca, katerega je italijanska roka že kruto preganjala, zato pa se izposlovali nemudoma, da je bilo prepovedano župniku Kircu maševati. Šele čez dolgo časa je došlo iz Pule telefonsko dovoljenje, da sme župnik Kirac maševati! Takrat seveda je bilo po tolikem razburjenju prepozno. Zelo značilno za italijansko oblast je to postopanje s starim častitljivim hrvatskim svečnikom!

— »Miramar« dobi v kratkem nazaj velik del svoje nekdanje notranje uprave. Pogajanja za to med Rimom in Dunajem so trajala dolgo časa. Na Dunaju pa ostane zelo mnogo stvari zgodovinskega pomena. Ostalo pripeljejo v kratkem v Trst avstrijski uradniki.

Prosveta.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

DRAMA:

Začetek ob 8. uri zvečer.

Petek, 10. okt.: Zaprti. (Generalna vaja.)
Sobota, 11. okt.: Šest oseb išče avtorja, premijera. Izven
Nedelja, 12. okt.: Moč tema. Izven
Ponedeljek, 13. okt.: Šest oseb išče avtorja. Red D.

OPERA:

Začetek ob pol 8. uri zvečer.

Petek, 10. okt.: Carjeva nevesta. Red B.
Sobota, 11. okt.: Majka noč. Red C
Nedelja, 12. okt.: Netopir. Izven
Ponedeljek, 13. okt.: Zaprti.

ŠENTJAKOB. GLED. ODER V LJUBLJANI
V nedeljo, dne 12. oktobra: Kirke. 114/n
V torek, dne 14. okt.: Kirke.

★ ★ ★

— »Carjeva nevesta«. Danes zvečer se poje v operi »Carjeva nevesta. V tej predstavi poje prvotak vloga Glaznoja operni pevec-baritonist Cvejič. Predstava se vrši za red B. 136/n

— Književna republika II. letnik številka 1, prinaša sledečo vsebino: Dragiša Vasič, Zavera protiv kralja Aleksandra Obrenovića; A. Cesarec; Književnoga Mutavac; M. Križar, Severni gradovi. Kriza u slikarstvu; Karl Korš, Marksizam i filozofija. Dva pisma Ljenuina Maksimu Gorkom — o Bogu; Špijunska afera grofa Luja Vojnovića Georg Gross, Mesto bibliografije. Številki je priloženo vabilo na naročbo, ki naglašala sledeče bodite smernice tega lepega hrvatskega književnega časopisa: »Književna Republika«, mesečnik za sve kulturne probleme, prelazi s ovim brojem v drugi preplatni turnus god. 1924/25 v povečano obliko od četrdeset i osam stranica revijalnoga formata. Prigovori preplatnika i Citaca »Književne Republike« dele se u glavneome u dve ekstremne grupe. Prva: da list nije dovoljno klasnoideološki odredjen, da »suviše estetizira« i da se tako gubi u razvođenom »književnikovanju«. Druga: da je u listu prejak naglasno klasno stanoviste i da se za volju tendencije zanemaruje nekakva »čista«, »apsolutno književna« orijentacija. Stanoviste uredništva K. R. spram ova ova oprečna zahteva odredjen je tehničkom skućenošću prostora, koji iz materijalnih uzroka stoji na raspolaganje u vrlo ograničenoj formi. Da bi se savremeni kulturni problem koji stoji otvoren izmedju dva gornja eksterna mogao potanje osvetliti i obraditi, trebalo bi mnogo više prostora, te po tome sledi, da bi bilo potrebno da se »Književna Republika« proširi u polumesečnik istoga formata. Kako je već u više navrata naglašeno list nalazi svoju jedinu potporu u predplati, te po tome isključivo od preplatnika ovisi ne samo opstanak nego i proširenje »Književne Republike«. Od materijala što će ga »K. R.« objaviti u drugoj knjizi ističemo u prvome redu studiju o Podravcu Gjuri Tančiću, Bafetu in socialnom ekstremisti madžarske revolucije, sa naročitim obzirom na hrvatsko seljačku buno god. 1848. Studije o Svetozaru Markoviću najtipičnijem srbijanskom buntovniku u drugoj polovini prošloga stoleća: o Frani Supilu koji tragičnoj pojavi hrvatske političke hemisfere. Prikaz o Ivanu Cankaru najboljem književniku južnoslovenske moderne,

Osim študije o Ljenuinu (što je izostala iz prve knjige) »K. R.« sprema posebne brojeve Gercena i Sorela. »K. R.« štampat će u drugoj knjizi više informativnih prikaza o današnjem savremenom stanju u zapadno-evropskim književnostima (nemačkoj, engleskoj i francuskoj, sa naročitim osvrtom na američku književnost najtipičnijeg predstavnika Džeka Londona: Odlomci iz soc. rev. romana »Željezna petak«. Od savremene ruske književne produkcije »K. R.« obelodaniti će radove: Vsevoloda Ivanova, Dilbenka, Panjina, Majakovskog, Borisa Pilnjaka, Dorohova, Jakovljeva i Libedinskog. Studija Malogardjanin i Revolucija« od Maksima Gorkoga kao i studija Karla Korša »Marksizam i filozofija« preostale su još iz materijala odredjenog za prvu knjigu, što je zbog suviše gradiva morao izostati. Dragiša Vasič nastavlja svoj historijski prikaz od Pogibije Obrenovića do Solunskog Procesa. A. Cesarec: Odlomci romana »Carjeva kraljevina«. Slika Hrvatske pod komesarjatima za vreme balkanskih ratova. »Majka Marija Bistrička« roman našega klerikalizma i tmine. Nastavak studije o Stjepanu Radiću, o Ruskom Kulturnom Problemu, o A. G. Matošu. M. Križar: Grad Agram i njega stanovnici. Madžaronski historijski ciklus. Galerija političara, hoštaptlera, snobova i kretana našeg javnog života. Mučenici, stradalnici, junaci, pustolovi i žene. Svakome broju »K. R.« bit će osim toga priložen prilog »Kulturne Kronike« sa aktuelnim osvrtima na događaje u kulturnom, književnom i likovno umetničkom životu.

— Italijanska mirovna nagrada je bila letos v seji italijanskega mirovnega komiteja priznana soglasno 35 letnemu filozofu in pisatelju Vincenzu Cento. Prej je bil nacionalist, potem liberal, sedaj je fašist in tako je prišel do nagrade 50.000 lir.

— »Jadranska Straža« za oktober. — Prilili smo svesku za oktober ove naše dobre pomorsko-obrambene revije sa raznolikim sadržajem. Na čelu je pozdrav koji upućuje Jadransku Stražu Nj. Vel. Prestolonasljedniku Petru, svom pokrovitelju, o njegovoj prvoj godišnjici. U prvom, redakcionom članku pod naslovom »Stare aspiracije u novom ruhu«, registruju se izveštaji sumnjivi glasovi italijanske privredne štampe koja, u jeku sistematizacije odnosa naše i njihove plovidbe na Jadranu, uporno postavlja zahtev za potpunom izolacijom našeg parobrodarstva i za to da italijanska mornarica potpuno zavlađa jadranskim i sredozemnim prometom. U članku se oštro pobijaju takove nečasne aspiracije koje su kad: »da truju a ne ublažuju« odnose dvaju jadranskih naroda. Dalje su članci: opis svečanosti Bokeljske Mornarice, sa nekoliko slika, onda biografije erte o prvom komandantu Bok Kotoračke g. pukovniku Kikiću, sa portretom, članak o Krajevici i njenoj industriji brodogradnje, u seriji »naši primorski gradovi«, »Po istoku« prikaz zanimivog instrukcionog putovanja školske larnje »Vila Velebita« sa kotorskim nautičarima, po istočnim vodama, do Carigrada. U ovom su broju i ilustracije s prenosu kap. Hadžije. Dalje je portret poznatog redoljuba F. Petrinovića, sa značajnim pismom kojim je poratio svoj dar J. S. Sijedić bogat listak, avijatika, veslački sport, u kom je učtažno opisana i ilustrirana sa tri slike crva značajna afirmacija

Gospodarstvo.

Svilna industrija v naši kraljevini.

Reja sviloprejk je predvsem razširjena v okolici Gevgelije, Strumice in Dojranskega jezera. Produkcija kokonov sicer še daleč zaostaja za predvojnimi števili v teh krajih, vendar pa se javna oblast trudi, da to rešo resno podpira. Cena nakupa svile je bila zelo povišana in drevesnica, v kateri se nahaja 100.000 murv, oddaja zastoj drevesa, da se nadomestijo ona, ki so bila uničena med vojno.

V Gevgeliji se nahaja sedem naprav za sušenje kokonov: Bratov Naković za 50.000 ok kokonov, g. Ali Effendija za 20.000 ok, g. Tane Menovica za 20.000 ok, g. Dagažledjevič in slednjič ona svilne tovarne. Slednja ima moderne naprave, ki lahko posuše do 100.000 ok kokonov.

V Strumici ima najvažnejšo napravo g. Tanevič za 16.000 ok, gg. Ali-čević in Naković za 20.000 ok in Bratje Galerčević za 13.000 ok.

Naprave ob Dojranskem jezeru so bile vse med vojno uničene. Produkcija sviloprejkinih kokonov je bila sledeča:

Pokrajina Gevgelija: leta 1912 900 tisoč, l. 1920 50.000, l. 1921 70.000, l. 1922 100.000 ok.

Pokrajina Strumica: l. 1912 80.000, l. 1920 50.000, l. 1921 50.000, l. 1922 80 tisoč ok.

Pokrajina Dojran: l. 1912 40.000, l. 1920 30.000, l. 1921 30.000, l. 1922 40 tisoč ok.

Skupaj: l. 1912 1.020.000, l. 1920 130.000, l. 1921 150.000, l. 1922 220 tisoč ok.

Producenti so seljaki. Kokone izvažajo v Francijo in v Italijo. 60 odstotkov celokupne produkcije se izvažuje v smeri Milan. Za časa zadnje žetve so se jugoslovanski kokoni prodajali na italijanskem trgu 80 lir kilogram.

20 odstotkov produkcije kupijo domače svilne tovarne. Leta 1922 so kupile 18.000 kg posušenih kokonov in l. 1923 22.000 kg. Tovarna v Pančevu je sama porabila 8000 kg. Glavna tržišča za prodajo sviloprejkinih kokonov so: Kosovo, Priština, Prizren in Diakovica.

Socijalizem in gospodarstvo.

V brošuri, ki jo je izdala v propagandne svrhe angleška delavska stranka, priobčuje bivši premier Macdonald zelo zanimiv članek o socijalizmu, socialni borbi in gospodarskem napredku. Avtor naglašja, da socijalizem še vedno straši gotove ljudi in kroge, ter razlaga to okolnost na ta način, da vzbuja vsaka nova ideja gotove pomisleke in predsodeke. Macdonald ugotavlja napačno razumevanje socijalizma in pretirane sodbe, ki so si jih ustvarili o tem pokretu gotovi kritiki. Vzrok tega pretiravanja moramo iskati v dejstvu, da je mnogim neznana in nepojasnjena metoda socijalizma, kar se tiče zlasti onih, ki so vajeni motriti družabne probleme samo skozi prizmo gotovih interesov in privilegijev. Socijalizem pa je pokret, ki operira z jasno in točno opredeljeno metodo. Njegov cilj ni v tem, da zadrži življenje človeške družbe na gotovem mestu, da dela nove eksperimente ali pa uvaja v življenje povsem nov sistem. Socijalistične teorije in nauki se ne tičejo nečesa, kar se mora že jutri v polni meri zgoditi. Te ideje obsegajo temveč samo temelje, na katerih stoji socijalistično delovanje. Socijalizem je pot evolucije in to je rezultat prepričanja, da je revolucionarna metoda že doigrala svojo vlogo in da se je treba povrniti k evoluciji, čim smo dosegli svobodo. Ruski boljševizem je samo kratka epizoda med carizmom in demokratično Rusijo. Bri-

tanski torinizem in materialistično nazoriranje o življenju je posledica vojne in predpostavlja za socijalizem seriozno opasnost.

Vse to je posledica dejstva, da se je materializem ukoreninil ne le med takozvanimi med- in povojnimi verižniki, marveč med vsemi družabnimi sloji. Delavci morajo voditi borbo za zboljšanje svojih življenjskih razmer, ali oni si morajo pri borbi zagotoviti tudi pot k tistim ciljem, ki bi jih bili nedavno kmalu pozabili. Delavstvo ne sme pozabiti, da tvori socialno celoto, ki škoduje v prvi vrsti sama sebi, če napada in izpodkopa družbo kot tako. Organizirani delavci se mora v tem slučaju prav tako omejiti, kakor kapitalist. Prvi kakor drugi ne sme zboljati svojega položaja na račun družbe. Nobena doktrina ne zapoпада te omejitve tako, kakor pametna in smotrna praksa.

Opetovano moramo naglašati, pravi Macdonald, da stavke in vsa druga nezakonita sredstva, ki jih uporablja delavstvo za povišanje svojih plač, niso samo protisocialistična, marveč celo škodljiva za socialistični duh. Socijalizem poziva delavce, naj žrtvujejo vse svoje sile proti nagradi, ki se mora prilagoditi življenjskim razmeram, in nihče ne more biti tako nestrpen, kakor sami socijalisti, ki razumejo, da od delavca ni mogoče zahtevati, naj dela, ne da bi bil pošteno plačan. Zato socijalizem ne sme sodelovati v zadnjem stadiju razvoja konfliktov med trdom in kapitalom. To nasprotuje duhu socijalizma, to je protimoralno, protigospodarsko in bi privedlo človeštvo do katastrofe.

To so misli, ki jih je napisal bivši angleški premier na naslov delavstva. V njih je marsikaj zdravega, kar bi si morali zapomniti tudi naši delavci. — Ideali socijalistov in organiziranih delavcev se bodo tembolj zblížali, čim bolj globoko bo v njih prepričanje, da narodno gospodarstvo izključne revolucije in da temelji delavskega blagostanja niso odvisni samo od stavk in napetosti borbe, ki se vodi med trdom in kapitalom, marveč od uspešne produkcije, od količine materialnih dobrin, s katerimi razpolaga družba, ki mora kriti potrebe svojih članov. Upajmo, da se naujskane ljudske mase kmalu oklenejo te istine in da se človeštvo pomiri ter stori konec zločinskemu rovarjenju, s katerim skuša peščica mednarodnih pustolovcev omajati in izpodkopati temelje družbe in države.

—g »Tobačna tovarna v Ljubljani razpisuje za leto 1925 ofertalno licitacijo za prevoz monopolskih predmetov na dan 17. novembra t. l. Natančni pogoji so na razpolago v ekonomiji tobačne tovarne.

—g »Novosadska blagovna borza dne 9. oktobra. Na produkti borzi notirajo: Pšenica baška, 10 vag., 367.50—370; koruza, baška, 11 vag., 230; nova, 1 vag., 270; moka, baška, 1 vag., 547.50; »08«, 3 vag., 550; »2«, 2 vag., 5101. »5«, 1 vag., 435. — Tendence neizpremenjene.

—g »Vinska trgatava v Samoboru se je pričela ta teden. Vina je proti drugim letom manj, ali je zato temboljši. Grozdje je sladko kakor med, kar mu je dalo sedanje toplo vreme. Trgatinice ima 19—20 % sladkorja, rizing, 19—20 %, a mešano grozdje, t. j. mošt po 18½—19 %. Cene še niso nič ustajene, in se še ne ve, po kakšni ceni se bo prodajalo letošnje novo vino.

—g »Zagrebačka izložba avtomobilov. V prostorih »Zagrebačkog Zbora« radi se s vsem silama okoli priredbe Prve mednarodne izložbe avtomobilov, koja se odvara ove subote 11. oktobra u 11. sati prijepne. Več je mnogo lijevih avtomobilov stiglo, te se svrstavaju u izložbenim dvoranama, koje će biti zelenilom ukusno ukrašene. Poslednji dan izložbe biti će priredjena jedna naročita konkurencija za najlepše avtomobile, te će biti najukusniji i najlepši

avtomobili nagrađeni posebnim spomen i znakovima (plaketama). Za vrijeme održavanja izložbe biti će u glavnoj izložbeni palači određena posebna restauracija, gdje će se dnevno održavati koncert vojničke glazbe. Posjetnici izložbe uživaju 50 % popusta na železničnicama i parobrodima ako se iskažu posebno legitimacijom, koja se dobije u svim bankama ovih mjesta.

—g »Madžarski sladkor preko Reke. Te dni so pričele madžarske tovarnice sladkorja eksportirati sladkor v inozemstvo preko naše države in Reke. Transporti se izročajo v Giekenješu našim železnicam v popolnih skupinah in pozneje, ko nastopi možnost, v popolnih vlakih.

—g »Tržišče kave v Newyorku. Tendence pretekli teden je bila dobra. Cene so poskočile od 69 na 90 poenov napram cenam iz prejšnjega tedna. Zadnji dež je odpravil sušo, ki je trajala v Braziliji dolgo časa.

Poročajo, da bo tamošnji pridelek slabši za 1½ milijona vreč.

—g »Prodaja odpadkov od sile se bo vršila dne 5. novembra t. l. pri ravnatelstvu državnih železnic v Zagrebu. Predmetni oglas z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

—g »Dobave. Dne 6. novembra t. l. se bodo vršile naslednje ofertalne licitacije: pri ravnatelstvu državnih železnic v Ljubljani glede dobave silicijeve brončene žice; pri ravnatelstvu državnih železnic v Zagrebu glede dobave raznih uradnih potrebščin in inventarja; pri ravnatelstvu državnih železnic v Sarajevu glede dobave železa in praška za avtogeno varjenje; pri ravnatelstvu državnih železnic v Subotici glede dobave parnega stroja in generatorja. — Predmetni oglas z natančnejšimi podatki so v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

To in ono.

Paberk.

Zbogom špinača!

Francozi nimajo v svoji deželi petroleja. Vsako leto plačujejo ogromne vsote Anglezem in Američanom za petrolej. Zato so prišli na brihtno idejo, izdelovati umetni petrolej doma. Kot poročajo pariški listi, se jim je stvar izborna posrečila. G. Mailhe, profesor na univerzi v Toulousu je iznašel način izdelovati petrolej iz — žujte in strmite — iz špinače! Toda šalo v stran, stvar je popolnoma resna: sam predsednik francoske republike, g. Doumergue, in zrakoplovni minister sta prisostvovala poskusom težkih in avtomobilnih motorjev, ki jih je brezhibno gнал petrolej, na umeten način destilirani iz špinače.

Ta iznajdba je naravnost velikanske, svetovne važnosti, za našo kraljevino v isti meri, kot za Francijo, kajti tudi mi moramo dobavljati petrolej in njegov derivat bencin iz inozemstva. Od sedaj naprej ga bomo kot Francozi lahko izdelovali doma, iz špinače. Cena mu bo seveda mnogo nižja kot naravnemu petroleju.

Nastala bo torej naravnost svetovna revolucija v tem oziru, a ne samo na petrolejskem trgu, temveč tudi na zelenjadnem! Požurimo se jesti špinačo, kajti ni daleč čas, ko jo bodo vsi sadili in predelovali za petrolej ... in potem: zbogom špinača!

Petrograd pod vodo.

Elementarna nesreča, ki je zadela Petrograd, spominja na veliko poplavo v novembru l. 1824. Razlika je samo ta, da je voda razdejala letos neprimerno več hiš in uničila več materialnih dobrin, kakor pred 100 leti. Voda je naraščala v Finskem zalivu spočetka polagoma in meteorološka postaja je prorokovala, da se morje ne bo dvignilo nad 2 metra. Toda veter se je kmalu spremenil v pravi orkan in nebesklon se je strnil z zemljo. Ogromni valovi so se valili iz morja na suho in zdelo se je, da drvi vse morje kot neka strašna prikazen proti Petrogradu.

V okrajih, ki leže v bližini obale, je zavlada nepopisna groza in panika. Ribiški pristanišče in Vasiljevski otok sta bila kmalu pod vodo. Vihar je metal z obale tisoče in tisoče naloženih tramov ter jih s treskom valili v morje. V razburkanih valovih so se borili z elementarno silo ljudje, ki jih je nedanoma zgrabil orkan, plaval so kovčki, drva, omare in drugi predmeti, ki jih je vihar vrgla iz bližnjih hiš v morje. Ogromna stoletna drevesa je vihar ruval s koreninami, brzjavni drogi so padali na tla kakor bilke, red streh pa so leteli železni koščki po zraku in padali na glave prestrašenih beguncev. Vse luči so ugasnile in mesto je utonilo v temi. Po ulicah pa se je čedalje bolj bližala ogromna množina narasle vode. Pojavile so se ladje in čolni, ki so hiteli nesrečnemu prebivalstvu na pomoč. Na stopnišču Isakjevskega sabora in na drugih zvišenih mestih se je zbrala množica prestrašenih žensk in plakajoče dece. Iz te množice so se čuli neprestano obupni klici na pomoč. Panika je dosegla vrhunec, ko so nekateri začeli glasno oznanjati, da je nastopil sodni dan. Ko je voda dosegla zadnjo stopnico, so začele ženske in deca v brezumu skakati v valove, kjer jih je čakala neizbežna smrt.

Proti večeru je voda dosegla višino 5 metrov nad morsk gladino, česar se nihče ne pomni. V okrajih, ki leže nižje, je voda

pluskala skozi okna v drugem nadstropju. Na Nevi in njenih pritokih so se pojavili ogromni vodometi, ki so z divjo silo podrli in uničili vse, kar jim je bilo na poti. Poplajene so tovarnice, pokvarjeni stroji, preplavljeni muzeji, znameniti zimni dvorec in Akademija znanosti. Voda je uničila in poskodovala mnogo dragocenih zbirk, umetniških slik in drugih dragocenosti. Z vsega nevskega prospektja je odnesla gramoz, železniški nasip kraj Neve, ki vodi proti Finski je popolnoma uničen. V zoološkem inštitutu je poginilo mnogo zverj. Panično begstvo prebivalstva je bilo podobno znameniti sliki »Erupcija Vezova«. Matere z dečci, starci in starke z najpotrebnejšimi stvarmi pod pazduho so bežali, padali, izginali v vodi in dušili drug drugega. Tako strašne slike nesrečno mesto že avno ni videlo.

Največ škode je napravila povodenj na Vasiljevskem otoku, v Galernem pristanišču in na Gutjevskem otoku. Vrhunec katastrofe je bil 23. septembra. Na Vasiljevskem otoku je segala voda do prvega nadstropja. Vse hiše so bile najmanj 1 meter pod vodo. V parkih je voda podrla večino dreves. Pritisk vode je bil tako velik, da so se lomile celo stolpne lipe. Veliko škodo je napravila povodenj tudi Mihajlovskemu in Marijinskemu gledališču, kjer je voda napolnila gledališke prostore ter zalila dekoracije. Petrogradsko pristanišče je še vedno poplavljenno. Vsa skladišča in carinarnice so pod vodo. Ladje so sicer rešile, ker so oblasti pravočasno ukrenile potrebne varnostne korake. Človeških žrtev je bilo razmeroma malo, vendar pa je našlo v valovih smrt okrog 26 oseb. Na obali Finskega zaliva so bile vse vile pod vodo. Petrogradski listi se spominjajo povoda te katastrofe velike poplave l. 1724. in poplave l. 1894. in konstatirajo, da je Petrograd redno vsakih 100 let poplavljen. Leta 1724. je prihitel ogroženemu prebivalstvu na pomoč sam Peter Veliki. Pri rešitvi akciji se je tako prehladil, da je smrtno nevarno zbolel. Ljudstvo pripisuje redne poplave posebnim mističnim silam.

Šele pred dnevi je začela voda zopet padati. Na ulicah so se pojavili oboroženi odredi policije in vojske ter začeli goniti prebivalstvo na kulu, da se reši kar je še mogoče rešiti. Tramvaji niso vozili, listi niso izhajali, ker je bilo več tiskaren poplavljenih. Statistični urad je začel zbirati podatke o prizadetih škodi. Doslej je dognano, da znaša škoda od te elementarne poplave nad 30 milijonov zlatih rubljev. Sovjetska vlada nima za nesrečno prebivalstvo potrebnih kreditov in morala se bo obrniti na ostalo prebivalstvo in dobrodelne ustanove, da prispejajo tem revežem na pomoč.

Husein, kralj Hedšasa.

Pred dnevi je letela po svetu brzjavna vest, da se je odpovedalo prestolu »Njegovo hašemitično Velikanstvo«, kakor se je nazival Husein, kralj Hedšasa. Na trdnih nogah ni stal nikdar prestol tega arabskega vladarja, čeprav se je Anglija svojčas trudila, da bi mu ga utrdila. Husein je bil vedno pustolovska figura, bodisi kot Emir v Mekki ali kot poznejši kralj Hedšasa. Kot zaveznik Velike Britanije je podpisal versailski pogodbo in vstopil tudi v Društvo narodov. Rojen je bil v Carigradu, kjer niso ravnali z njim baš najljudneje, ali vendar se je dvignil kviku iz neprestanih razprtij in sporov ter vzporedil dva upora proti taktičnemu Emiru in sicer pr-

vi z uspehom, drugič 1895. pa je bil pregnan v Carigrad. Toda Abdul Hamid ga je imel rad in leta 1908. je Husein postal Emir v Mekki. Skušal je otresti se carigradskega vpliva, bil je v vednem boju z drugimi arabskimi vladodržci, med katerimi mu je bil najnevarnejši Ibn Saud, knez Vahabov. Evropska vojna je odprla arabskega poglavarju fantastično misel, da bo kdaj velik in mogočen vladar. Angleži so ga izbrabili proti nemškim orijentskim politikom, ki so prišli na kuriozno misel, da bi se napovedala vojna proti krivovercem t. j. proti antanti, ki stoji na bojišču zoper Nemčijo. Angleži so ga spravili na svojo stran, ker so mu ponudili denar in bojno orožje. Angleži so mu pripovedovali, da se ima Turčija razbiti in ustvariti velik arabski imperij. Vladarji bi bili člani hašemitskega rodu. Husein je sprel let 1916. naslov kralja in je proglasil svojo neodvisnost. Njegov sin Feisall je imel biti emir v Siriji, njegov brat Abdula emir v Bagdadu. Francija se je tem načrtom upirala. Feisall je prišel v Mezopotamijo, Abdula pa na južni konec Sirije in tam sta vladala. Huseinu je nasprotoval vedno njegov star soraznik Ibn Saud in tako je Husein padel kot žrtev večnih plemenskih bojev v Arabiji. Ibn Saud ga je premagal in pregnal, ko se je moral odpovedati prestolu. Anglija ga je pustila na cedilu in govori se, da je sedaj Ibn Saud njen protežiranec Arabskega plemena se sovražijo dalje in Anglija skrbi za to, da se veča potom teh njen vpliv in da gineva med Arabci sen po velikem od Angležev jim nepovedanem gospodarstvu.

Mlad pustolovec.

Na Dunaju se je imel te dni zagovarjati pred sodiščem 21letni Johann Stöger, ki ima za seboj burno preteklost. Že kot deček je izvršil nebroj lopovščin in je bil večkrat iz šole izključen. Med vojno je pričel veriziti in je bil s 15 leti že izvežban živinski mešetar. Kupčija je cvetela tako dobro, da je imel, star komaj 17 let, že eleganten voz ter je živel kakor kak predgovorni baron. Nato se je vpisal v dramatično šolo in se izločal za komika, ni pa opustil stare kupčije. Dobavljal je armadi živila in premoženja, ki si ga je pridobil, je zalozil kot najemnino za mestno gledališče v Badnu. Kot šestnaestletni mladenič je otvoril gledališče in istočasno tudi areno ter je zaključil več pogodb v svrhu gostovanja z različnimi odri. Gledališče je uspevalo tako slajno, da je moral angažirati 107 oseb: igralcev in glasbenikov. Gostoval je s svojim gledališčem tudi v krajih Wiener Neustadt, Berndorf, Neunkirchen in Mödling. V naslednjih letih pa je gledališče pričelo propadati in končno je leta 1921 ostal sam — popolnoma suh. Toda njegova brihtna glavnica ni mirovala. Lotil se je novega poklica in sicer je šel k cirkusu. Ker pa je ponedrčil večje zneske, je bil obsojen na pet mesecev ječe, drugič zopet je bil obsojen na sedem mesecev zapor. Nato je pričel trgovati s premočom, izvršil je različne sleparije in končno je nastopal v Gradcu kot artist. Nekega lepega dne je izgubil iz Gradca. Najel je avto ter se odpeljal v hotel Panhaus na Semmeringu. Ni pa imel denarja, da bi plačal nočilo. Da bi napravil čim večji vtis, je šoferja v hotelu zase par sob ter pozval ravnatelja, da plača šoferja. Ta pa ni šel na lim in je pustil »visokoročnega« gosta aretirati. Ker je izvršil še nebroj drugih sleparij, med temi, da se je izdal za kurirja zveznega kancelarja dr. Seipla, je bil obsojen na 14 mesecev težke ječe.

POGOVOR Z RIBO.

Gost je naročil v restavraciji ribo. Prišli so mu jo, ali natak, ki je kmalu nato pogledal gosta, se ni malo začudil, ko je opazil, da slednji živahno gestikulira, klama z glavo in slomi z obrazom tik nad ribo. Natak se je prestrašil, misleč, da v gostovih možganih ni vse v redu. Hitel je po gospodarja, da mu pove presenetljivo novico. Gospodar se je ojmajčil in vprašal gosta: Kaj počenjate, gospod? Nič. Malce sem kramljal z ribo. Kramljati se? Seveda. Dober dan, ribica! sem ji dejal. Kako je kaj, riba? — Dobro, je odgovorila. — Odkod prihajate, sem je vprašal. — Iz Donave, mi je odgovorila prijazno. — E, sem dejal? — Iz Donave? Kaj pa je novega v Donavi? Ste pač pogodili vprašati baš mene, ki sem že tri tedne v tem lokalu, je odgovorila riba.

Darujte za sokolski Tabor!

te je tako zmedel, da si se upal napasti Vajiti, princeso morja? Ali veš, kako me imenujejo? Ali ne veš, da me primerjajo s panterino, ki se nevidno plazijo po džungli in ki skoči na svoj plen, kadar se ta ne nadeja njene prisotnosti? Ti si se spraval na me ... in za tako slabo plačilo!

Sua si ni upal tajiti.

— Da, je jecljal, za tako slabo ...

— Koliko si dobil?

— Zlat prstan od Mate.

Vajiti se je na ves glas zasmejala.

Odvezala je svoj dolgi temnorjavi pas iz platna in pod njim se je pokazal drugi, usnjeni. Za tem je tičal dolg nož, velik samokres in vrečica iz usnja, ob katero je udarila.

— Poslušaj, je dejala.

Pri zvoku zlatnikov je Sua kar zatrepetal.

— Kadar podkupim koga, je dejala Vajiti, ga plačam kot more to storiti samo hčerka visokega poglavarja. Če mi boš zvest, boš lahko jedel in pil dobre stvari več mesecev; če pa ne, ti prerežem hrbtenico s temle nožem in te pustim, da se sušiš na bregu kot riba.

Sua se je poklonil do tal.

— Velika princesa, je dejal, tresoč se, vaš sem z dušo in telesom, vaš suženj sem.

Odprla je svojo usnjeno vrečico in mu vrgla prgišče zlata.

B. Grimshaw-G. Clavigny:

48

Gospodična kapetan.

Znova je začela razbijati, nepotrepljivo, nerazumno in razdraženo.

Začula je škripanje deske in globok vzdih zaspanskega čarovnika, ki je zaklical:

— Kaj pa hočete?

— Halo! ... Ali si že zrel za grob, stari norec, da ničesar ne slišiš? je zakričala Vajiti. Odpr!

Drsojoci, težki koraki so se približali vratom, ki so se škripaje odprla. Sua se je prikazal z gorečo svetilko.

— Kaj pa je? je vprašal.

Bil je majhne, sključene postave, imel je plešo, a dolgo, belo brado, ki je bila vsa razmršena in umazana.

— Ali me več ne poznaš? je vprašala Vajiti z odločnim glasom. Naprej in pusti me noter!

— O, o, je dejal stari, čigar oči so naenkrat zažarele, ali mi je kdo pričaral srečo ali pa sem postal petdeset let mlajši, da pridejo spet mlada dekleta trkat na moja vrata ob uri, ko zvezde svetijo na nebo.

— Umakni se in molči!

— Visokorodna princesa Vajiti, ali vas je moja lepota prevzela ali pa hočete skrivnost, da pri- vabite ljubimce?

— Ne klepetaj in idi v hišo!

Porinila ga je in vstopila za njim.

Sua je vsled udarca začel kašljati, kot bi se hotel zlomiti, tiščal se je zidu in kašljal nepretrgoma.

Ko je Vajiti videla, da ne misli zapreti vrat, jih je zaprla sama. Nikoli še ni videla tega moža, toda čula je o njem že mnogo. Kar se pa tiče njega, ni bilo nič čudnega, da jo je poznal, kajti prihajala je pogosto v Niue in se dolgo tam zadrževala. Sicer se pa otočan vedno bolj zanima za mlado princeso, kot ta za starega čarovnika.

Radovedno ga je gledala.

Bil je popoln tip domačinskih čarovnikov in se je tega tudi zavedal, kajti na skrivnem je opravljal ta svoj posel, čeprav se je kazal dobrega kristjana, in v nedeljo ni nikoli zamudil maše. Sua je krstil prepričani in energični misijonar, ki mu je dal ime Jonas; toda sprejel je krst iz čisto diplomatskih ozirov, radi njega se ni odpovedal izvrševanju magije, od katere je živel.

Vajiti se je spoznala pri moških. Na prvi pogled je opazila, da tale ni nevaren in da ga bo lahko obvladala. Ker pa je ljubila točno stavljena vprašanja, so se s prvimi besedami povedala, za kaj gre.

— Sua, je dejala, nehai kašljati. Prišla sem v resni zadevi. Prihajam, da te podkupim ... Tu se je Suin kašeli kar čudežno ustavil.

— Ti in jaz sva pametna človeka, je dejala Vajiti. Vem, da ni ničesar na svetu, kar se ne bi dalo kupiti z denarjem.

E, e, je začel meketati stari Sua. E, e ... pri- cesa ...

— Jaz se ne norčujem. Bodi resen!

Potegnila je iz steznika tobačnico, jo odprla in vrgla možaku smotko. Strastno jo je zgrabil; toda med tem, ko je ona vzela roki in jo brezbrziro prizgala, je on držal svojo v roki in izbuljeno gledal krasno stvarico. Njegove male oči so se svetile kot steklo pri luči kadeče se svetilke, toda Vajiti se ni brigala za njegovo početje. Sedla je na rogoznico, se naslonila ob zid in počasi kadila. Sklenila je molčati dotlej, dokler čarovnik že par- krat ne potegne iz svoje dolge, izborne cigare.

Ko je videla, da redno puha oblake dima, ga je ostro ošinila in ran dejala:

— Koliko si dobil, da si prokel moje mo- štvto?

Sua je postal zmeden. Bil je poln spoštovanja do te ženske, kateri se je posrečilo zlomiti njej in njenim usojeno prokletstvo. Najbolj se je pa čudil, da je ona ostala pri življenju, kajti Sua je sam verjel v svoje čarovnije, kadar jih je uporabljal proti ljudem svoje čarovne rodu, ki so bili dovolj beda- sti, da so se jih bali.

— Ne taj, ni potrebno. Vsi to vedo.

Tako mu je Vajiti preskrbela besedo. Nisem prišla obračunat s teboi, stari škornion. Toda kdo

2. Sest:

Pozdrav v daljino ...

(Konec.)

Te galerije so središče mesta. To se pravi: center je »Dome« — a življenje se vrti v teh galerijah, ogromnih stavbah s prehodi, pokritimi s steklenimi strehami... Majhno mesto pod streho... Tu je srce! Banke, veletrgovine, tovarne imajo tu svoje konjorje... Kavarne in restavracije... Zvečer je tu promenada. Deset orkestrrov igra, na tisoče ljudi hiti, čebita, koketira... Zenske vse v židi, elegantne... ena v svetlozeleni svili hodi in se zvija... in miga z nečem... in še kako! Pa jo gleda mlad lajtnant blizu moje mize... a nič... ona hodi in miga, on pa jo gleda in išče svoje brke... Hahaha... Še druga je tam pod galerijami — lasje nalahko bakreni, lice od solnca ožgano. Mirno, enakomerno stopa, potem sede in prekriži noge. Vse to naredi tako, ko da je popolnoma sama, ko da ni tisočev krog nje... Zvečer so galerije vrt rendzvous... parfumi diše... houbigant in dralle in vseh sedemdeset in dijskih dišav iz Kamasutre...

V samostanu Dominikancev v re-fektoriju je slika svetovne slave: Lionardova »Zadnja večerja«. Močno oguljena je že ta revica in prej ali slej se

bo odlučila od stene. Sedaj pa je še razločno vidna in gospodje dominikanci služijo ž njo lepe denarce... V kapeli, kjer visi, stoji krog trideset Angležinj. Potujejo same in cicerone jim raz-laga — pred samostanom pa čaka vrsta avtomobilov... Tako potujejo Ang-ležinje... Tam kjer ima Baedeker pri svojem opisu dve zvezdici, tam se usta-vijo — potem potujejo naprej... Se-daj so pri geniju Leonarda da Vincia, pred njegovo sliko... Ne, ne pred nje-govo sliko — pred dvema zvezdama v Baedekerju so... Potem naprej...

Zadaj, oziroma ob desni strani re-flektorija — tihe kolonade in tihi hodni-ki — polni samote in oddaljenosti od sveta... Spredaj pa drve avtomobili Fiat in Mercedes...

Okrog Milana stoji cel gozd viso-kih dimnikov, tovarna poleg tovarne. In zaradi teh tovarn vlada zavist v Ri-mu. Do vojne ni prestopil italijanski kralj milanskih tal... Šele med vojno, Rim je večno mesto — mesto mrtvih, a Milan mesto, ki živi s polno paro se-danjosti... Kar spominja na historijo, polagoma izginja in kmalu bo ostala sa-mo sedanjost... Sedanjost! Ne poma-ga nič. Bog s teboj, Milan in stolpati marmornati »Dome« — pozdravljen! — Ostani zdrav. Vse skupaj ne pomaga nič, ne pridem preko računov in obvez-nosti — vzeti je treba slovo... Addio Scala — opera in Leonardo!

Še en cilj sveti. Trenotno poslednji. Verona. Mesto tihe ljubezni in velikega sovraštva.

XIV.

Tu v Veroni sta se ljubila Romeo in Julia.

Verono sem si tako predstavljal... Nekaj majhnega, tihega, provincijal-nega. In res je tako... Ko se peljem z iz-voščkom v hotel — promenada po tisti dolgi, široki cesti h kolodvoru... Po-zno je že in dež rosi čisto polahko... Kavarne in piazza pred Areno polna ljudi... Pa hitim v hotel in naredim še bitro skok k Areni... in na starodavno Piazzo delle Erbe... Na vseh vogalih ogromni plakati: Wagner »Parsivale« — v Areni. Vse plakadne deske cele Italije so polepljene s to reklamo... Pa je hu-diman in rosi dež... Izvošček mi je de-jal, da so danes odpovedali predsta-vo, ker je deževalo... jutri pa se vrši predstava prav gotovo — če ne ho de-ževalo, seveda...

Na Corsu, čeprav je že polnoč, go-sta promenada. A tujcev je le malo... presneti dež!

Drugi dan — zopet dež. Notri v Areni Dioclecianovi postavljajo deko-racije in urejujejo parter. Petindvajset-tisoč gledalcev sprejme ta Arena in je ohranjena zelo dobro in restavrirana. Tako se spreminjajo časi... Svoje dni so hrustali levi in tigri gospode gladi-a-

torje — sedaj pa prepevajo »Parsiva-la«... In dež hrusta ravnateljeve lire — oziroma lire akcionarjev, kajti en del ansambla gostuje na Dunaju z »Ai-do«, drugi v Udine z »Mefistofelom« in tretji se namaka tu... Dež rosi kar naprej in tudi ta večer ne bo predstave. Prihajajo godci z instrumenti in spet od-hajajo... tam, kjer so bili včasih zaprti levi, stoje štirje timpani in harfa v etuiju...

Zunaj pred Areno pa hodi nekdo, kateremu se je v glavi zmešalo — in prepeva... Bosonog, raztrgan in raz-capan — v rokah ima klavirski izvle-ček »Traviata«... Poje, poje in buli v note, krog njega mnogo majhnih poslu-šalcev... Preko vsega rahel dež...

Potem grem v dežju do Adiže in na drugi breg. Mostovi, katerih funda-ment je še rimljanski — na desni rimski teater... Tam splezam med tiste po-drtije, sedem v deseto vrsto parketa (vsaj mislim, da je bila deseta) in imam odprt dežnik... Anahronizem... Ti-ho je tu, brez ljudi — samo Adiža šumi. Nato grem še v tri cerkve. Ena je »na dva štuka«, stara in od sten se lušči omet. A ta omet ni navaden omet... trikratne freske so na njem, trikratne umetnine zapiseane poginu. Na glavnem oltarju, pred tabernakljem sedi mačka in se umiva s tačko... Nasproti cerkvi v majhni veži sedi petnajst starih bab in

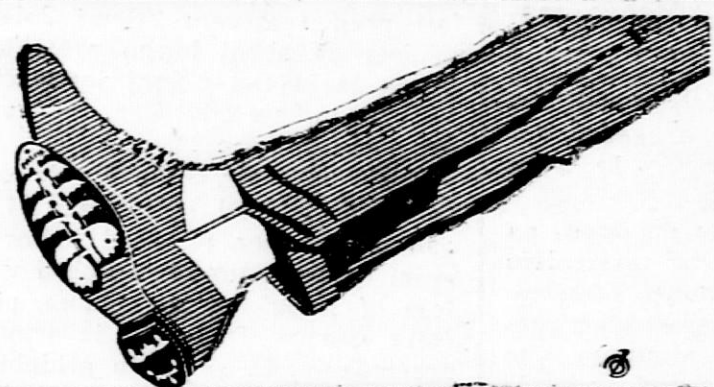
igra tombolo... venti-cinque... šum... quaranta-otto... šum... prav tako šumi dež, ki pada na moj dežnik. Potem zatuli ena, »tombola«...

Tam v Veroni je še mnogo, mnogo lepot... Piazza delle Erbe... z bene-čanskim levom... Tu na tem trgu so prodajali včasih pričke, ptečke pevce... Ko se je javil kupec, je predrl trgovec slavku oči z iglo... zato, da bo lepše, slajše pel... Tako je... Tako je bilo vedno in človek je to spoznal... Da rodi žalost mehko, tiho pesem... in da bo slavček — in tako dalje... Zraven te Piazzo stoji poet Dante iz kamna izklesan... Še mnogo lepot je v Ve-roni... tu sta se ljubila Romeo in Ju-lia...

XV.

Tako! Sedaj sem v Ljubljani in ure-jujem vse te neznatne zapiske... ne predstavljajo potopisa, temveč ure živ-ljenja... Tu živim drugače — včasih pa se mi zazdi, da pogleda od nekod spomin — tiho in neslišno pride pa pra-vi: tu sem! A tu v Ljubljani ni časa za to — in teče življenje vse drugače!... Včasih pa se le zgodi...

Glavni urednik:
RASTO PUSTOSLEMSEK.
Odgovorni urednik:
VALENTIN KOPITAR.

Palma kaučuk pete in podplati

omogočajo elastični, tihi hod, štedijo Vaše noge in vaše obu-tev ter so trpežnejši nego usnje.

Obnovite naročnino

Drobne šolske potrebščine

po izdatno znižani ceni nudi

Narodna knjigarna v Ljubljani

Knjige za osnovne šole.

I. razred.

Wider: Prva čitanka. 16 Din.
Cernivec: Računica, I. del. 5 Din.

II. razred.

Krščanski nauk za prvenec. 12 Din.
Gangl: Druga čitanka. 16 Din.
Schreiner-Bežjak: Jezikovna vadnica, I. stopnja. 4 Din.
Cernivec: Računica, II. del. Broš. 8 Din, vez. 10 Din.
Družovič: Pesmarica, I. del. Broš. 10 Din, vez. 13 Din.

III. razred.

Krščanski nauk za prvenec. 12 Din.
Cernivec: Tretja čitanka. 16 Din.
Schreiner-Bežjak: Jezikovna vadnica, II. stopnja. 6 Din.
Cernivec: Računica, III. in IV. del. Broš. 13 Din, vez. 16 Din.
Lesica-Lokovšek-Mole: Prva srbska ali hrvaška čitanka. 15 Din.
Družovič: Pesmarica, II. del. Broš. 12 Din, vez. 15 Din.

IV. razred.

Katoliški katekizem. 18 Din.
Panholzer-Kospir: Velike zgodbe sv. pisma. Br. 36 Din, v. 40 Din.
Rapč: Četrta čitanka. 25 Din.
Schreiner-Bežjak: Jezikovna vadnica, III. stop. (še ni izšla).
Cernivec: Računica III. in IV. del. Broš. 13 Din, vez. 16 Din.
Plesničar-Grum: Jugoslavija I. 28 Din.
Lesica-Lokovšek-Mole: Prva srbska ali hrvaška čitanka. 15 Din.
Družovič: Pesmarica, III. (še ni izšla).

V. razred.

Katoliški katekizem. 18 Din.
Panholzer-Kospir: Velike zgodbe sv. pisma. Br. 36 Din, v. 40 Din.
Rapč: Četrta čitanka. 25 Din.
Schreiner-Bežjak: Jezikovna vadnica, IV. del. 13 Din.
Cernivec: Računica, V. del. Broš. 13 Din, vez. 16 Din.
Lesica-Lokovšek-Mole: Prva srbska ali hrvaška čitanka. 15 Din.
Družovič: Pesmarica, III. (še ni izšla).

Vse te knjige se dobe v

Narodni knjigarni, Ljubljana
Prešernova ulica 7. Prešernova ulica 7.

Prager Presse

za Jugoslavijo.

Ta najbolj informiran in najbolj razširen dnevnik v Češkoslovaški republiki in v tujini stane za kraljevino SHS (radi znižanja poštnega tarifa) samo Din 40 — mesečno.

Najboljše trgovske in obrtniške informacije i. t. d. držav Male Antante.

Krojaški odpadki

iz bombaževine (pavole) se redno kupujejo. Ponudbe z navedbo cene in množine na upravo Slovenskega Naroda pod »Krojaški odpadki-6336«.

MERAKL

boje, mastila, lakove, štuk, emajle, kistove i garantovano čisti firmi najboljše kakovosti

Medić - Zankl

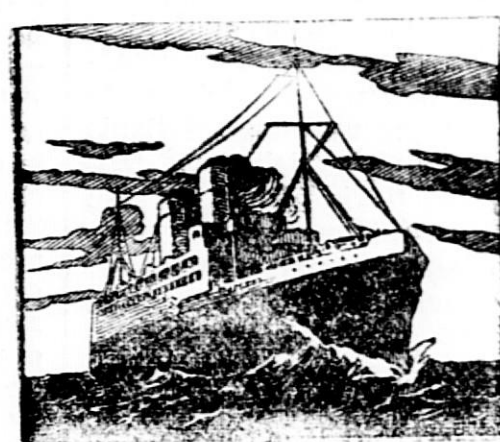
družba z omejeno zavezo

MARIBOR LJUBLJANA NOVI SAD
podružnica centrala skladišče

T V O R N I C E:

LJUBLJANA-MEDVODE

203

ROYAL MAIL LINE

Kr. angleška poštna parobrodna linija — Generalno zastopstvo za kra-jevino S. H. S. Zagreb, Trg. I. št. 17. 2855

Redoviti notniški promet:

Hamburg-Cherbourg-Southampton v
New York in Kanado

Cherbourg-Liverpool-Southampton v
Južno Ameriko.

— Rio de Janeiro, Santos, Montevideo, Buenos Aires, Sampaolo. —
Odrava potnikov v prvem, drugem in tretjem razredu.
Kabina tretjega razreda z dvema in štirimi posteljami.

Podzastopstva:

Beograd, Karagjorgjeva ulica 91. — Ljubljana, Kolodvorska ulica 26. —
Veliki Bečerek, Kralja Aleksandra u. 4. — Bitoli, Bulevard Aleksandra 163.
Izjavni naslov za gori navedena podzastopstva »Royalmailpac«.

Za Bosno, Hercegovino, Dalmacijo in Crnogoro:

Srpska Prometna banka v Sarajevu in Gruzi.
Brojzavje: »Prometna banka«.

Dopisovanje v vseh jezikih.

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

LJUBLJANA, Prešernova ulica 50 (v lastnem poslopju).

Obrestovanja vlog, nakup in prodaja vsako-vrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predumi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter nakazila v tu- in inozemstvo, safe-deposits itd. itd. Brojzavje: Kredit Ljubljana - Telefon 40, 457 in 548